

Gimnázium
Kétnyelvű szlovén–magyar gimnázium
TÖRTÉNELEM

Tanterv

Kötelező tantárgy (280 óra)

Tanterv

TÖRTÉNELEM

Gimnázium; Kétnyelvű szlovén–magyar gimnázium Kötelező

tantárgy (280 tanóra)

A tanterv megújítása során a Történelemtanterv-megújító Bizottság az 1998-as történelem tantervből indult ki.

Tantárgyi bizottság:

Vojko Kunaver, Szlovén Köztársaság Oktatási Intézete, elnök

dr. Aleš Gabrič, Inštitut za novejšo zgodovino, tag mag. Vilma Brodnik, Szlovén Köztársaság Oktatási Intézete, tag

mag. Jelka Razpotnik, Gimnazija Šentvid, tag mag. Andreja Valič, Gimnazija Kranj, tag

mag. Boris Radosavljevič, III. Gimnazija Maribor, tag Mojca Glaser Tehovnik, Gimnazija Vič, tag

Sonja Bizjak, Gimnazija Piran, tag

Srečko Zgaga, Gimnazija Poljane, tag Milena Globočnik, Gimnazija Kranj, tag Janez Globočnik, Szlovén Köztársaság Oktatási Intézete, tag

A módosítás előkészítésében részt vett Horváth Bernadetta, Kétnyelvű Középiskola, Lendva.

Értékelők:

dr. Peter Štih, Ljubljana Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

dr. Danijela Trškan, Ljubljana Egyetem, Bölcsészettudományi Kar

Špela Frantar, Gimnazija Bežigrad

Szerkesztették: Katja Križnik in Nataša Purkat

Nyelvi áttekintés: Katja Križnik

Magyar nyelvre fordította: Miha Štampah

A magyar szöveg szaklektora: Tibor Tomšič

A magyar szöveg nyelvi lektora: Annamaria Grof

Kiadta: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje/Nevelésügyi és Oktatási Minisztérium, Zavod RS za šolstvo/SZK Oktatási Intézete

A Minisztérium részéről: dr. Vinko Logaj

Az Intézet részéről: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

Elfogadva a Szlovén Köztársaság Általános Oktatási Szakértői Tanácsának 114. ülésén, 2008. június 12-én.

URL hozzáférés: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 226458627

ISBN 978-961-03-0884-3 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Tartalom

1 A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA	4
2 ÁLTALÁNOS CÉLOK/TANTÁRGYI KOMPETENCIÁK	5
2.1 A történelmi események, jelenségek és folyamatok ismeretére és megértésére vonatkozó célok	5
2.2 A készségfejlesztéssel kapcsolatos célok	5
2.3 A viszonyok, viselkedés, magatartás és hozzáállás fejlesztésével kapcsolatos célok	6
2.4 Kulcsfontosságú kompetenciák	6
3 CÉLOK ÉS TARTALMAK	9
3.1 Őskor és ókor	9
3.2 Középkor, a humanizmus és reneszánsz kora, az abszolutizmus kora, az iparosodás kezdetei	19
3.3 19. század	30
3.4 A 20. század és a 21. század eleje	40
4 ELVÁRT EREDMÉNYEK	51
4.1 Őskor, ókor	51
4.2 Középkor, a humanizmus és reneszánsz kora, az abszolutizmus kora, az iparosodás kezdetei	55
4.3 19. század	58
4.4 A 20. század és a 21. század eleje	61
4.5 A készségekkel és képességekkel kapcsolatos elvárt eredmények	64
Elvárt eredmények a viszonyok, a viselkedés, a hozzáállás és a magatartás fejlesztése terén	
5 TANTÁRGYKÖZTI KAPCSOLATOK	66
6 DIDAKTIKAI AJÁNLÁSOK	67
6.1 Tematikus tervezés és kiválasztás	67
6.2 Folyamatcélú tervezés	67
6.3 Az oktatás formái és módszerei	68
6.4 Kétnyelvű középiskola	69
6.5 Sajátos igényű diákok	69
7 AZ EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE	70
7.1 A tudás felmérésének és értékelésének területei, az elvárt eredmények leírásával kiegészítve	70

1 A TANTÁRGY MEGHATÁROZÁSA

A történelem kötelező tantárgy a gimnáziumban (280 órás modul). A tantárgy célja az emberi élet iránti kíváncsiság felkeltése, a különböző történelmi korszakok, jelenségek, folyamatok, változások és problémák jellemzőinek jobb megértése a múltban és a jelenben, itthon és a világban.

Az iskolai történelemtanítás a történelmen mint tudományos szakterületen alapul. A történelem fő fogalmai: az idő és a tér fogalma, a változás fogalma, a folyamatosság fogalma, az ok és okozat fogalma.

A hangsúly az adatok kritikai elemzésén és értelmezésén van, didaktikailag a tanulókhöz igazítva, valamint a jelenségekkel és folyamatokkal kapcsolatos önálló következtetések, vélemények és álláspontok kialakításán, továbbá az egyes jelenségek és folyamatok különböző nézőpontjainak és értelmezéseinek feltárásán. Az ember és a környezet, valamint a történelmi jelenségek és folyamatok közötti kölcsönhatás is hangsúlyt kap. A kiválasztott történelmi példák és tananyagok hozzájárulnak a tolerancia, az emberi jogok, a demokratikus értékek és a kulturális sokszínűség megértéséhez és tiszteletben tartásához is.

A tanterv tematikusan épül fel, és olyan kiválasztott kulcsfontosságú történelmi jelenségeket és folyamatokat ölel fel, amelyek az emberiség kulturális és civilizációs fejlődésének megértéséhez szükségesek. A hangsúly a társadalmi-kulturális témákon és a mindennapi élet történetével kapcsolatos témákon van, bemutatva az emberiség materiális és szellemi eredményeit a kiválasztott történelmi korszakokban. A tanterv több átfogó témát tartalmaz, három kötelező és négy választható témát, amelyek közül a tanárok egyet vagy kettőt választanak a diákok érdeklődésétől, a saját szakmai döntésük és az oktatási feltételek függvényében. A középiskola minden évfolyamán tehát négy átfogó témát, illetve a teljes középiskolai tantervben tizenkét kötelező és négy-nyolc választható átfogó témát tárgyalnak. Minden egyes átfogó témát tematikus célkitűzések, alapvető tartalmak és kulcsfogalmak határoznak meg. A választható átfogó témák az ismeretek elmélyítésére és bővítésére szolgálnak.

A helyi, nemzeti, regionális és európai történelem is hangsúlyt kap, és néhány tágabb témakörben az Európán kívüli világ is szerepel.

A szlovén és a **magyar** történelem, a történelmi tapasztalatok és a kulturális örökség tágabb közép-európai és európai kontextusba kerül, ami lehetővé teszi az eseményekre és folyamatokra gyakorolt hatások és azok összefüggéseinek jobb megértését. A történelem fontos szerepet játszik a szlovén és a **magyar** nemzeti tudat és a nemzeti identitás kialakulásában is, de hangsúlyt kap az európai és az egyéni identitás is. A tanterv a tanulók által az általános iskola kilenc éve alatt megszerzett ismeretekre és készségekre épít, azokat bővíti és mélyíti el. **A kiegészítéseket félkövérrel jelöltük.**

2 ÁLTALÁNOS CÉLOK/ A TANTÁRGY KOMPETENCIÁI

2.1 A történelmi események, jelenségek és folyamatok ismeretére és megértésére vonatkozó célok

A diákok:

- értelmezik a kulcsfontosságú globális, európai, regionális, szlovén, magyar, szlovén és **magyar**, illetve helyi történelmi jelenségeket és folyamatokat,
- megmagyarázzák és értékelik az európai és világszintű fejlemények hatását a szlovén és a **magyar** történelemre,
- értelmezik és összehasonlítsák a különböző életmódokat és életfelfogást, valamint a tudományos eredményeket és azok hatását a gazdasági folyamatokra, a társadalmi kapcsolatokra és a környezetre a különböző történelmi korszakokban,
- magyarázzák és értékelik az emberi tevékenységet a múltban és a jelenben,
- megvizsgálják a történelmi jelenségeket és folyamatokat annak a korszaknak a szemszögéből, amelyben történtek vagy zajlottak, illetve a mai kor szemszögéből,
- megkülönböztetik az okokat, hatásokat és következményeket, valamint azonosítják különböző jelenségek és folyamatok egymásra utaltságát, valamint a fejlődés folyamatosságát és változásait,
- helyesen használják az alapvető történelmi szakkifejezéseket.

2.2 A készségfejlesztéssel kapcsolatos célok

A diákok:

- fejlesztik az idő- és térbeli tájékozódásukat,
- fejlesztik az információk és történelmi források gyűjtésének és kiválasztásának, elemzésének, szintézisének, kritikus értékelésének, hasznosságának készségét,
- tudatosítják azt, hogy az információk viszonylagosak,
- önálló következtetéseket, véleményeket, nézeteket és értelmezéseket alakítanak ki a történelmi eseményekről, jelenségekről és folyamatokról,
- az IKT tanórai integrációjával hozzáférhető, több nézőpontú történelmi forrásokból tanulnak,
- fejlesztik a kommunikáció különböző formáinak (írásbeli, szóbeli, vitatechnikák, IKT használata) készségeit.

2.3 A viszonyok, viselkedés, magatartás hozzáállás fejlesztésével kapcsolatos célok

A diákok:

- fejlesztik az érdeklődésüket **a szlovén és a magyar nemzet** történelmi múltja és jelene, valamint eredményei iránt, illetve erősítik a nemzeti öntudatot és az állami hovatartozás tudatát,
- kiemelik **a szlovén és a magyar** nemzeten belüli, valamint a szomszédos nemzetekkel való pozitív kulturális hatásokat,
- fejlesztik az egyéni, nemzeti és európai identitást,
- értékelik a szlovén, **a magyar**, az európai és a világ kulturális öröksége megőrzésének fontosságát,
- felelősségteljes hozzáállást alakítanak ki a környezetvédelemmel és a kulturális örökség megőrzésével kapcsolatban,
- kiválasztott történelmi példákon keresztül olyan világnézetet alakítanak ki, amely tiszteletben tartja az emberi jogokat, az egyenlőséget és a demokráciát, valamint a demokratikus és felelős állampolgárságot,
- elítélik az emberiség elleni bűncselekményeket, a népiirtást, a holokausztot és a tömeges emberi jogszegés más formáit,
- fejlesztik a nemek közötti egyenlőség megértésének és tiszteletben tartásának képességét,
- fejlesztik a vallások, kultúrák és az emberi jogok sokféleségének és különbözőségének megértésére és tiszteletben tartására való képességüket, a különböző kultúrák és közösségek tiszteletét és sokféleségét,
- fejlesztik a sztereotípiák és előítéletek leküzdésére való hajlandóságot,
- fejlesztik az új ötletek iránti nyitottságot és az óvatosságot az ítélkezésben,
- pozitív hozzáállást alakítanak ki a sokféleséggel, a multikulturalizmussal és a különböző társadalmi modellekkel szemben,
- fejlesztik az önálló választások és döntések meghozatalának képességét, valamint a történelemmel kapcsolatos saját nézeteik kialakítását,
- érzékenységet fejlesztenek az eltérő nézetek vagy értelmezések iránt, és megértik, hogy miért fordulnak elő ezek.

2.4 Kulcsfontosságú kompetenciák

Az egész életen át tartó tanulás mind a nyolc, az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 18-i ajánlásában meghatározott kulcskompetenciája fejleszthető a történelemtanításban. A következő szakaszok bemutatják, hogy az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák mindegyike hogyan valósítható meg a történelemtanításban.

2.4.1 Anyanyelven való kommunikáció

Az anyanyelvi kommunikációs kompetencia a történelemórán többféle módon elősegíthető és fejleszhető, többek között:

- a **szlovén és magyar** nyelvű történelmi szakkifejezések helyes használatának ösztönzésével,
- a kommunikáció különböző formáinak, mint például a szóbeli és írásbeli kommunikáció ösztönzésével;
- érvek megfogalmazásával, kifejtésével és védelmével esszéekben vagy különböző vitatechnikák segítségével, stb.
- az írott és szóbeli történelmi források széles skálájának felhasználásával, mint például:
- szóbeli hagyományok, például mítoszok, mesék, történelmi dalok, genealógiai vagy történelmi elbeszélések,
- írott irodalmi források, mint például évkönyvek és krónikák, életrajzok, memoárok, önéletrajzok, naplók, történelmi háttérű irodalmi művek,
- publicisztikai források, mint például röplapok, nyilvános levelek, újságok, politikai kiadványok, különböző ügynevezett „fehér, kék vagy színes”, politikát magyarázó kormányzati könyvek,
- jogi iratok vagy akták részei, mint például különböző okiratok, jegyzékek, diplomáciai jelentések, bírói ítéletek, számlakönyvek stb,
- a történelmi források alapján megírt történelmi irodalom népszerűsítése és integrálásával tanórákba különböző lexikonok és enciklopédiák segítségével,
- a kritikus és konstruktív párbeszéd vagy a különböző vélemények és álláspontok ütköztetésének kultúráját a különböző vitatechnikák és a kooperatív tanulás különböző formáinak integrálásával lehet elősegíteni.

2.4.2 Kommunikáció idegen nyelveken

Az idegen nyelveken való kommunikáció képessége a történelemórákon is ösztönözhető és fejleszthető:

- nemzetközi diákcserek révén,
- külföldi szakmai kirándulások és terepmunka révén,
- különböző nemzetközi projektekben való részvétellel stb.

2.4.3 Matematikai kompetencia és az alapvető természettudományos kompetenciák

A matematikai kompetencia a történelemórákon is fejleszthető, az alábbiak révén:

- matematikai logikai és térbeli gondolkodással, a történelmi események, jelenségek és folyamatok megfelelő történelmi kontextusba helyezésével, valamint ok-okozati gondolkodással,
- különböző időegységek használata és a történelmi időben való tájékozódás,
- az idő átszámítása a régi időszámítási módok és naptárak alapján a jelenbe,
- ősi mértékek és súlyok átváltása modern mértékekre és súlyokra,
- történelmi források felhasználása, beleértve a statisztikai adatokat grafikonok, táblázatok stb. formájában.

A természettudományos és technológiai alapkompentenciák fejlesztése és előmozdítása:

- következtetések levonásával, különböző történelmi forrásokból származó bizonyítékok felhasználásával,
- a történelmi kutatás egyszerű módszereinek népszerűsítésével az oktatásban és a történelmi kutatómunkák révén.

2.4.4 Digitális kompetencia

A digitális kompetenciák fejleszthetők:

- a hasznos és hiteles történelmi információk, adatok és bizonyítékok felkutatására és tárolására szolgáló IKT-technológia beépítésével,
- a több szempontú történelmi források keresésével a világhálón,
- a különböző eredmények és felismerések feldolgozásával és bemutatásával, valamint azok kommunikálásával,
- az e-média, például ímél, webes fórumok, webkonferenciák segítségével, online osztálytermekkel, online portfóliókkal.

2.4.5 A tanulás tanulása

A hatékony tanulási stratégiákat a történelemtanításban is ösztönzik és fejlesztik a reflektív tanulás elemeinek bevezetésével, pl. a portfóliók használata révén, valamint az egész életen át tartó tanulás előmozdításával, a különböző történelmi forrásokkal való tanulás különböző készségeinek fejlesztése révén.

2.4.6 Szociális és állampolgári kompetenciák

A szociális és állampolgári kompetenciát a történelemórákon a következőképpen lehet ösztönözni és fejleszteni:

- a multikulturális európai társadalom és annak főbb társadalmi, gazdasági és politikai fordulópontjairól szóló ismeretek elsajátításával,
- a nemzeti identitás az európai kulturális identitásban való elhelyezésével,
- a kultúrák közötti párbeszéd és tolerancia ösztönzésével,
- a párbeszéd kultúrájának fejlesztésével, a különböző nézetek és álláspontok figyelembevételével és tiszteletben tartásával, valamint a nézeteik és álláspontjaik védelmével és képviselésével,
- az előítéletek és sztereotípiák leküzdésére való hajlandóság kialakításával,
- a pozitív hozzáállás kialakításával és előmozdításával a demokrácia, az emberi jogok tiszteletben tartása iránt, az egyenlőség, valamint a felelős és kritikus állampolgárság felé,
- az alapvető nemzetközi jogi dokumentumok megismerésével, amelyek rögzítik és meghatározzák az emberi és állampolgári jogokat,
- a szlovén, **a magyar**, az európai és a világtörténelem múltbeli és jelenkori eseményeinek és tendenciáinak megismerésével,
- a különböző társadalmi és politikai mozgalmak céljainak megismerésével,
- az európai integráció és az Európai Unió struktúráinak megismerésével,
- a különböző vallások és etnikai csoportok megértésével és tiszteletével,
- a demokratikus elvek tiszteletben tartásával, és a demokratikus parlamenti rendszerben való részvételre mutatott hajlandósággal.

2.4.7 Önálló kezdeményezés és vállalkozói készség

Az önálló kezdeményező-készséget és a vállalkozói készséget a történelemórákon az innováció, a kreativitás, a különböző

projektekben való aktív részvétel és a közös célok elérésének ösztönzésével, a különböző személyes, szakmai vagy üzleti célú lehetőségek felismerésével és kihasználásával, a projektek tervezésének, szervezésének és irányításának képességével, pl. a kooperatív tanulásban, a célok elérésére irányuló motiváció és elszántság ösztönzésével lehet elősegíteni.

2.4.8 Kulturális tudatosság és kifejezőmód

A kulturális tudatosságot a történelemórákon a következőképpen lehet ösztönözni:

- a helyi, nemzeti és európai kulturális örökség megismertetésével,
- a helyi, nemzeti és európai kulturális örökséggel kapcsolatos pozitív hozzáállás elősegítésével,
- a kulturális örökség megőrzésének és védelmének fontosságával kapcsolatos pozitív hozzáállás elősegítésével,
- a kulturális sokszínűség és a kultúrák közötti párbeszéd tiszteletben tartásának erősítésével.

3 CÉLOK ÉS TARTALOM

A tanterv bevezeti az általános és tematikus célkitűzésekből, valamint az alapvető tartalmakból származó ismeretek **általános és specifikus ismeretekre** való felosztást. Az általános ismeretek azok az ismeretek, amelyek az általános műveltséghez szükségesek, és minden tanulónak szólnak, ezért a tanárnak foglalkoznia kell velük. A specifikus ismereteket kiegészítő vagy mélyreható ismerettként határozzák meg, és ezért a tanár a tanulók érdeklődésének és képességeinek megfelelően foglalkozik velük. A tantervben a tematikus célkitűzésekben és az alaptárgyakban kifejezett általános ismeretek a kötelező átfogó témákon belül álló betűkkel, míg a tematikus célkitűzésekben és a választható átfogó témákon belül kifejezett speciális ismeretek dőlt betűvel vannak írva.

3.1 Őskor, ókor

3.1.1 Kötelező, tágabb témakörök (a rendelkezésre álló órák 60–70 százaléka)

3.1.1.1 Miért fontos a történelem?

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- elmagyarázzák mit tanulmányoz a történelem,
- bemutatják és értékelik a különböző típusú történelmi források jelentőségét a történelemre nézve,
- következtetnek és megindokolják, hogy a történelmi idő és tér hogyan változott a történelem során,
- következtetnek és megindokolják a történelmi ismeretek jelentőségét a jelen számára,
- megállapítják az egyes történelmi események jelenségek vagy folyamatok, különböző történelmi értelmezéseinek okait,
- megismerik és használni tudják a tankönyvet és az alapvető történelmi szakkifejezéseket,
- megismerik a történelmi források elérhetőségét, valamint azt, hogyan lehet különbséget tenni a történelmi szakirodalom és a történelmi források között,
- megismerik a könyvtárak, levéltárak, múzeumok és az IKT szerepét a történelmi irodalom és források használatában,
- az iskolai könyvtárral kapcsolatban megismerik a különböző lexikonok, enciklopédiák, történelmi atlaszok, online szakirodalomkereső programok, mint például a COBISS/OPAC, hasznos online kereső programok (pl. Google) és történelmi tartalmú weboldalak fontosságát, és megtanulják ezek használatát,
- különbséget tudnak tenni az objektív tény vagy bizonyíték és a szubjektív vélemény vagy értelmezés között, és ezzel összefüggésben megtanulnak kritikusan értékelni a különböző történelmi forrásokból és felismerik az irodalomból származó információk értékét és hasznosságát.

Tartalmak:

1. Mit tanulmányoz a történelem?

2. A történelmi források jelentősége
3. Történelmi idő és tér
4. A történelmi gondolat fejlődése
5. A történelem jelentősége a jelenben

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

történelem, történelmi források és irodalom, hivatkozás, a történelem segédtudományai, naptár, korszakolás, multiperspektivizmus, a történelem értelmezése.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:¹

- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
- informatika: Az információk bemutatása.

3.1.1.2 A városállamoktól a birodalmakig

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- elmagyarázzák, miben különbözik az ember az állattól,
- elmagyarázzák a neolitikus forradalom kifejezést,
- következtetéseket vonnak le az élet természeti és gazdasági alapjairól,
- elemzik az első emberi társadalmak társadalmi és politikai szerveződésének körülményeit és okait,
- összehasonlíthatják az államszervezeti és a kormányzati formákat az ókorban,
- összehasonlítják a viszonyok rendezésének módját egyrészt az államok, az uralkodók és az uralmon lévők, másrészt a nép között,
- a történelmi időben és térben elhelyezik az őskor és az ókor kulcsfontosságú eseményeit, jelenségeit és folyamatait,
- megtanulnak történelmi térképeket olvasni, elemzik a térképek jelmagyarázatában és a térképeken szereplő szimbólumokat,
- a meglévő vagy saját maguk által készített történelmi szalagok segítségével megfelelő történelmi korszakba helyezik a történelmi eseményeket, jelenségeket és folyamatokat,
- a gyűjtés, a kiválasztás és a kritikus gondolkodás készségeit fejlesztik a kiválasztott történelmi források és szakirodalom információinak értékét és hasznosságát vizsgálva,

¹ Minden egyes tágabb témakör esetében a tanterv más tantárgyaiból származó témák vagy témakörök jelölése függőleges betűkkel jelzi a lehetséges tantárgyközi kapcsolatokat is. A kereszttantervi témák, különösen az írástudás és az informatika területén, szintén dőlt és aláhúzott betűtípussal vannak jelölve. A kiemelt tantárgyközi kapcsolatok vagy tantárgyközi témák csak a nem kötelező érvényű lehetőségeket jelzik, de természetesen a tanárok belátása szerint különböző más tantárgyközi kapcsolatok vagy tantárgyközi témákon keresztüli kapcsolatok is lehetségesek.

- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
- felelősségteljes és pozitív hozzáállást alakítanak ki az őskor és az ókor megőrzött kulturális örökségével szemben a különböző régészeti parkokban, múzeumi gyűjteményekben stb.

Tartalmak:

a) Az emberi kezdetek

1. Az ember megjelenése
2. Neolitikus forradalom

b) Első fejlett kultúrák

1. „Termékeny félhold”: új eszmék/gondolatok, új felfedezések (fémmegművelés kezdete, első városok)
2. Az első civilizációk a nagy folyók mentén (esettanulmány)
3. Az első civilizációk a mai Európa területén (esettanulmány)

c) Görögök és rómaiak

1. Görög polisz: Athén, Spárta
2. Nagy Sándor birodalma
3. Róma: a városállamtól a birodalom központjáiig
4. Jellegzetességek, fejlődés és változások a római társadalom szervezésében
5. A Római Birodalom felemelkedése és bukása

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

a gazdálkodás különböző formái: vadászat, gyűjtögetés, földművelés, állattartás, kézműves mesterség, kereskedelem; az államigazgatás különböző formái: monarchia, köztársaság, városállam; a birodalom gondolata; különböző uralkodási formák: teokrácia, arisztokrácia, demokrácia; társadalmi hierarchia; rabszolgatartó társadalom.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- biológia: evolúció,
- földrajz: a Föld keletkezése és felépítése.

3.1.1.3 Az őskor és az antik kor kulturális öröksége a mai Szlovénia területén.

A Kárpát-medence (Pannon-síkság) a magyarok bejövetele előtt

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- összehasonlítják a kőkorszakok életmódjának jellemzőit,
- összehasonlítják egyes népek gazdasági, társadalmi és kulturális vívmányainak jellemzőit a különböző fémkorszakokban a mai Szlovénia területén,
- elemzik azon mítoszok és régészeti leletek jellemzőit, amelyek a görög civilizációt összekötik a mai Szlovénia területével,
- összehasonlítják a római városok és a vidéki élet jellegzetességeit, valamint a mai Szlovénia, Magyarország területén levő provinciákban és Rómában,
- összehasonlítják a Kárpát-medence népeinek gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzőit a magyarok betelepítése előtt
- elemzik a római kulturális hagyomány jellemzőit a művészettől kezdve az írók műveiből vett részletekig, amelyek kapcsolódnak a mai Szlovénia területéhez,
- a történelmi időben és térben elhelyezik a legfontosabb eseményeket, jelenségeket és folyamatokat az őskortól a római korig terjedő időszakban,
- megtanulják olvasni a történelmi térképeket, és elemzik a térkép jelmagyarázataiban és a térképeken szereplő szimbólumokat,
- a meglévő vagy saját maguk által készített történelmi időszakok segítségével megfelelő történelmi korszakba helyezik a történelmi eseményeket, jelenségeket és folyamatokat,
- a gyűjtés, a kiválasztás és a kritikus gondolkodás készségeit fejlesztik a kiválasztott történelmi források és szakirodalom információinak értékét és hasznosságát vizsgálva,
- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
- felelősségteljes és pozitív hozzáállást alakítanak ki a Szlovénia területén lévő őskorból és a római korból megőrzött kulturális örökséggel szemben a különböző régészeti parkokban, múzeumi gyűjteményekben stb.

Tartalmak:

a) Őskor

1. A paleolitikum és mezolitikum kultúráinak nyomai
2. Első földművesek
3. A bronzkor tündöklése
4. Hallstatti kultúra
5. Kelták és a La Tène-kultúra

b) Görögök és rómaiak

1. A görög civilizáció nyomai a mítosz és az igazság között
2. A rómaiak elfoglalják a mai Szlovénia területét
3. Római városok

4. Római vidék
5. Római kulturális hagyomány
6. **Rómaiak a Pannon-síkságban**

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

az őskor korszakolása, az antik görög kulturális hagyomány, az antik római kulturális hagyomány.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- biológia: evolúció,
- földrajz: a Föld keletkezése és felépítése.

3.1.2 Választható tágabb témakörök (a rendelkezésre álló tanórák 30–40 százaléka)

3.1.2.1 Kultúrák találkozása

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- összehasonlítják a gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális lehetőségeket és jellemzőket egy kiválasztott kulturális terület vagy nép fejlődésével kapcsolatban,
- megvizsgálják a különböző népek és területek közötti kulturális kapcsolatok kialakításának lehetőségeit, és bemutatják a bizonyítékokat, hogy ilyen kapcsolatok léteztek,
- a kiválasztott civilizációt elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,
- fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
- felelősségteljes és pozitív hozzáállást alakítanak ki a világ kulturális örökségének megőrzéséhez.

Tartalmak:

a) Gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődés

1. India (dravida, védikus civilizáció)
2. Kína a Shang-dinasztiától a Csin-dinasztiáig
3. Amerika (halomsír-építők, Nazca, olmékok, maják)

b) Civilizációk közti kapcsolat (Élet a békeidőkben, élet aháború alatt)

1. Kereskedelmi kapcsolatok
2. Eszmecsere

3. Háborúk

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

kultúra, civilizáció, kulturális kapcsolatok.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák

- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata

a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra.

- informatika: Az információk bemutatása.
- szociológia: Identitás és kultúra.

3.1.2.2 A mindennapi élet története

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- ismertetik a kiválasztott civilizációkban a nők és a férfiak helyzetét és szerepét az ókori világ különböző korszakaiban,
- összehasonlítják a görög és a római család életének hasonlóságait és különbségeit, figyelembe véve a különböző foglalkozásokat, társadalmi osztályokat és rétegeket,
- összehasonlítják a lányok és fiúk nevelésének és oktatásának hasonlóságait és különbségeit az ókor kiválasztott civilizációiban,
- következtetéseket vonnak le az emberi jogok fogalmáról az ókori világban, és megvizsgálják, hogy milyen mértékben tartották tiszteletben az emberi jogokat abban az időben,
- a mindennapi élet történetének jellemzőit különböző nézőpontokból vizsgálják,
- a mindennapi élet példáit elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,
- fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
- felelősségteljes és pozitív hozzáállást alakítanak ki az ókori kultúrák kulturális örökségének megőrzéséhez,
- megismerik az emberi jogok tiszteletben tartásához való hozzáállást az ókori világban.

Tartalmak:

a) Nők, férfiak, gyermekkor

1. A nők és a férfiak az első fejlett kultúrákban
2. A nők és a férfiak az ókori görögöknél és rómaiaknál
3. A női alárendeltség fogalmai
4. Család: a görög oikosz, a római familia
5. Nők a trónon
6. Gyermekkor: a lányok és a fiúk nevelése és oktatása
7. Mennyire tartották az egyes jogokat tiszteletben (férfiak, nők, gyerekek)?

b) Mindennapi élet

1. A parasztok, kézműves mesterek, kereskedők, nemesek, uralkodók mindennapi élete
2. Települések: falvak, városok. Lakóhelyek
3. Vízrel és élelemmel való ellátottság
4. Személyes higiénia. Ruházat
5. Forgalom és utak. Utazók
6. Közbiztonság, béke és biztonság
7. Gyógyászat és szülészet

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

matriarchátus, patriarchátus, matrilineáris és patrilineáris jog, női egyenjogúság, örökösödési jog, rabszolgatartás/rabszolgaság.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- szociológia: Társadalmi különbségek és egyenlőtlenségek, Család, Iskoláztatás.

Az első művészekről az első tudósokig

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- összehasonlítják az őskor és az ókor különböző korszakaiban elért művészeti és tudományos eredményeket,
- következtetnek a művészet és a tudomány kialakulásának okaira,
- összehasonlítják a jog kialakulásának okait, valamint a szokásjog és az írott jog közötti jellemzőket,
- összehasonlítják a választott törvénykönyvek jogi rendelkezéseinek jellemzőit,
- elmagyarázzák az emberi jogok fogalmát az ókorban és napjainkban,
- elhelyezik a művészeti alkotásokat és tudományos eredményeket a megfelelő történelmi időben és térben,
- fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,

- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
- felelősségteljes és pozitív hozzáállást alakítanak ki az ókori kultúrák kulturális örökségének megőrzéséhez.

Tartalmak:

a) A művészet és a tudomány kezdetei az őskorban

1. A művészet születése a korai paleolitikumban
2. Megalitikus kulturális emlékek
3. A tudományok kezdetei: naptár, a kő és a fémek megmunkálása

b) Az egyiptomi, görög, hellenisztikus és római kulturális örökség

1. Írás
2. A tudományok jellemzői, a tudományágak (matematika, asztronómia, gyógyászat)
3. A tudományok különválnak a vallástól
4. A történelmi események tükröződése a művészetben és az irodalomban
5. A színház kezdetei
6. Oktatás, az első akadémiák

c) A jog fejlődése

1. Az ókori Kelet fejlett kultúrainak első törvényei és törvénykönyvei
2. Jog a görögöknél és rómaiaknál

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

művészet, tudomány, mecenatúra, mentorálás, írott szokásjog, emberi jogok, békeszerződés

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- *művészettörténet: Óskori művészet, Az ókor művészete – az ókori civilizációk művészete, Az ókor művészete – antik művészet,*
- *szociológia: Identitás és kultúra,*
- *szlovén nyelv: Antik irodalom, Biblia és az Ókori Kelet irodalma,*
- *könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,*
- *informatika: Az információk bemutatása.*

3.1.2.4 A mágiától a vallásig

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- értelmezik „az ember mint szellemi lény” fogalmát,
- elmagyarázzák a mágia fejlődésének folyamatát és megnyilvánulásait a különböző őskori kultúrákban és az ókori népeknél,
- megvizsgálják a kereszténység keletkezésének körülményeit, a kereszténység jellemzőit, elterjedésének okait, illetve hogy mit jelent a kereszténység államvallásként való elfogadása,
- elemzik egy másik kiválasztott világvallás spirituális és társadalmi üzeneteit, és következtetéseket vonnak le a világvallások közötti kapcsolat kialakulásával kapcsolatban,
- a szellemi élet vagy vallás különböző formáit elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,
- fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
- fejlesztik a sokféleség és más vallások megértésének és tiszteletben tartásának képességét,
- hajlandóságot alakítanak ki az előítéletek és sztereotípiák leküzdésére,
- a sokszínűséggel és multikulturalizmussal kapcsolatos pozitív hozzáállást alakítanak ki,
- felismerik a kultúrák közötti párbeszéd és a tolerancia fontosságát.

Tartalmak:

a) **Mágikus elképzelések az emberről és a világról**

1. Az ember mint szellemi lény és a rituálék iránti igénye
2. A mágiától a vallásig
3. A spirituális élet hasonló megnyilvánulásai a fejlődés egy adott szakaszában a különböző kultúrákban (esettanulmányok)

b) **A világvallások keletkezése**

1. Kereszténység: keletkezés, terjedés, szellemi és szociális üzenetek, a kultúrára gyakorolt hatás, más vallásokkal és kultúrákkal való kapcsolat
2. Zsidó vallás, hinduizmus, buddhizmus, konfucianizmus, iszlám (esettanulmány): keletkezés, terjedés, szellemi és szociális üzenetek, a kultúrára gyakorolt hatás, más vallásokkal és kultúrákkal való kapcsolat

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

mágia, vallás, mitológia, politeizmus, monoteizmus, kulturális hagyomány, „szent könyvek” (Talmud, Biblia, Korán...), kultúrák közti dialógus, tolerancia.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- *szociológia: Vallás és hitrendszerek,*
- *szlovén nyelv a gimnáziumban: Biblia és az Ókori Kelet irodalma.*

3.2 Középkor, a humanizmus és reneszánsz kora, az abszolutizmus kora, az iparosodás kezdetei

3.2.1 Kötelező tágabb témakörök (a rendelkezésre álló tanórák 60–70 százaléka)

3.2.1.1 Az uralkodás különböző formái

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- megnevezik a Római Birodalom összeomlásának okait, és értékelik az európai és mediterrán térségre gyakorolt következményeit,
- következtetéseket vonnak le az egyes uralkodási formák jellemzőiről, és összehasonlítják azokat a maiakkal,
- felmérik, hogy a különböző társadalmi osztályok és rétegek (illetve rendek) milyen mértékben vesznek részt az uralkodásban, illetve döntéshozatalban,
- elemzik a rendi társadalom jellemzőit, és következtetéseket vonnak le arra vonatkozóan, hogyan változott az idők során,
- különböző nézőpontokból elemzik a különböző uralkodási formák kialakulásának feltételeit,
- összehasonlítják az egyes európai uralkodók reformkísérleteit, és értékelik, hogy milyen mértékben voltak sikeresek,
- az uralkodás különböző formáinak elhelyezése a megfelelő történelmi időben és térben,
- fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik.

Tartalmak:

a) A Nyugatrómai Birodalom bukásától a rendi monarchiákig

1. A Római Birodalom széthullása
2. A Frank Birodalom és a feudális társadalom kialakulása

b) A világi és az egyházi hatalom között

1. A rendi monarchiák formálódása és a rendi társadalmi struktúra

2. Olasz városállamok
 3. Pápai állam
 4. A pápák és az uralkodók harca a hatalomért
- c) **az abszolutizmus és a parlamentarizmus között**
1. A holland szabadságharc és a parlamentáris állam kezdete
 2. Anglia az abszolutizmus és a parlamentáris állam között
 3. Az abszolút monarchiák sikerei és kudarcai
 4. A felvilágosodás eszméinek hatása a különböző abszolút monarchiák reformkísérleteire

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

a császárság eszméje, rendi monarchia, rendi társadalom, városállam, pápai állam, investitúraharc, abszolutizmus, parlamentarizmus, felvilágosult abszolutizmus.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- szociológia: Közösségi döntéshozatal.
- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata
 - a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások
 - megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága,
 - pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb
- módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
- informatika: Az információk bemutatása.

Etnikai, társadalmi és gazdasági változások

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- értelmezik a középkori gyarmatosítás által előidézett etnikai, gazdasági és társadalmi változásokat,
- következtetnek a nagy földrajzi felfedezések okaira és feltételeire,
- összehasonlítják a főbb földrajzi felfedezések előnyeit és hátrányait Európa és a világ többi része számára,
- értékeli a humanizmus és a reneszánsz jelentőségét a további történelmi fejlődés szempontjából,
- igazolják azt az állítást, hogy a 18. század az új eszmék és találmányok évszázada is volt
- meghatározzák a legfontosabb etnikai, társadalmi és gazdasági változásokat a megfelelő történelmi időszakban és térben,
- fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának

- képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
- felelősségteljes és pozitív hozzáállást alakítanak ki az európai és a világ kulturális örökségének megőrzéséhez,
- pozitív hozzáállást alakítanak ki a sokféleség, a különböző vallások, kultúrák és a multikulturalizmus iránti tisztelet iránt,
- fejlesztik az új elképzelések iránti nyitottságot, valamint a sztereotípiák és előítéletek leküzdését.

Tartalmak:

a) Középkori gyarmatosítás, nagy földrajzi felfedezések

1. Középkori gyarmatosítás
2. Vajon az európaiak fedezték fel a világ többi részét?
3. Fontos földrajzi felfedezése és a gyarmatbirodalmak kialakulása
4. Javak és eszmék cseréje
5. Rabszolga-kereskedelem

b) Humanizmus, reneszánsz, reformáció és felvilágosodás

1. Mi a reneszánsz, mit jelent a „reneszánsz ember” kifejezés?
2. A történelmi események tükröződése a reneszánsz művészetben
3. A tudomány fejlődése a reneszánsz korában
4. A humanizmus és a humanista gondolkodók
5. Oktatás, nyomtatás, az írni-olvasni tudás terjedése
6. Reformáció
7. A katolikus és a protestáns Európa
8. A felvilágosodás eszméinek és szerzőinek eredete és jellemzői

c) Gazdasági fejlődés

1. Az önellátó gazdaság a földbirtok keretein belül
2. A középkori gyarmatosítás, és annak hatása a gazdaságra
3. Fejlődés a mezőgazdaságban
4. Középkori városok
5. A vidék gazdasági fejlődése
6. Korai kapitalizmus
7. Merkantilizmus és fiziokratizmus
8. Az iparosodás kezdetei Angliában

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

gyarmatosítás, önellátó (autarkikus) gazdaság, rendi társadalom, földrajzi felfedezések, gyarmatbirodalmak, humanizmus és reneszánsz, kapitalizmus, reformáció, felvilágosodás, ipari forradalom.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- szociológia: Vallás és *hitrendszerek*,
- szlovén nyelv: A szlovén és az európai irodalom a középkorban, reneszánsz, szlovén reformáció, ellenreformáció, barokk, szlovén népi irodalom,
- művészettörténet: A középkor művészete, Az újkor művészete
- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata

a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb

- módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
 - informatika: Az információk bemutatása.

Szlovénok és a történelmi tartományok kialakulása. Magyarok a középkorban

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

1. meghatározzák az alpesi szlávok letelepedésének mértékét a Keleti-Alpokban, és összehasonlítják az első és a második letelepedési hullámot,
2. elemzik az alpesi szlávok első államalakulatainak gazdasági, társadalmi és politikai jellemzőit,
3. következtetéseket vonnak le az alpesi szlávok kereszténnyé válásának jellemzőiről és következményeiről,
4. felkutatják a szlovénok által is lakott történelmi tartományok etnikai, területi, gazdasági és társadalmi jellemzőit,
5. megmagyarázzák, hogy a történelmi események hogyan befolyásolták a kulturális alkotómunkát,
6. összehasonlítják a szlovén területen bevezetett felvilágosodási reformok előnyeit és hátrányait,
7. elhelyezik a középkori és újkori nemzeti történelem kulcsfontosságú eseményeit, jelenségeit és folyamatait a megfelelő történelmi időben és térben,
8. fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
9. önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
10. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,

11. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
12. felelősségteljes és pozitív hozzáállást alakítanak ki a szlovén nemzeti identitás iránt,
13. felelősségteljes és pozitív hozzáállás alakítanak ki a szlovén kulturális örökség megőrzéséhez,
14. **felfedezik az őshazát és a fő vándorlási állomásokat a Kárpát-medencébe való megérkezésükig,**
15. **elemzik a társadalmi és politikai berendezkedést a népvándorlás idején,**
16. **következtetéseket vonnak le a középkori magyar állam politikai és társadalmi jellemzőiről,**
17. **feltárják a kereszténység elfogadásának jellemzőit és következményeit,**
18. **források segítségével megismerik a rendi társadalom kialakulását,**
19. **elemzik az Aranybulla jellemzőit és jelentőségét,**
20. **következtetéseket vonnak le a különböző betörések, török hadjáratok következményeire vonatkozóan,**
21. **értékelik a humanizmus és a reneszánsz kulturális és társadalmi értékeit,**
22. **elemzik a parasztok helyzetét,**
23. **források alapján elemzik a reformáció magyarországi és muravidéki vívmányait és következményeit.**

Tartalmak:

a) Az alpesi szlávok között a Keleti-Alpokban

1. Az alpesi szlávok letelepedése a Keleti-Alpokban
2. Az alpesi szláv fejedelemségek (Karantánia, Karniola) létrejötte és jellemzői
3. Keresztény hitre térítés és a nyugat-európai kulturális térbe való beilleszkedés

b) A szlovén térség és a történelmi tartományok kialakulása

1. A Német-római Birodalom felemelkedése
2. A történelmi tartományok kialakulása
3. A feudális családok és a dinasztikus területek létrehozása
4. Városok, vidék
5. Kulturális fejlődés a szlovén térségben

c) A Habsburg Monarchia és a szlovénok

1. A török hadjáratok és a Habsburg Monarchia modernizálása
2. A parasztok helyzete, parasztfelkelések
3. A reformáció szerepe és jellemzői
4. Az ellenreformáció és a katolikus egyház győzelmének tükröződése a szlovéniai barokk művészetben
5. A manufaktúrák és a bedolgozós rendszer kezdetei

d) Magyarok a középkorban

1. **A magyarok megérkezése a Kárpát-medencébe**
 - a magyarok őstörténete és vándorlása
 - a kalandozások kora és a Kárpát-medencében való végleges letelepedés
 - az államalapítás
2. **Az Árpád-kor**

- a magyarok terjeszkedése
 - a középkori jog alapjainak lefektetése
 - gazdasági és társadalmi fejlődés
 - a tatárjárás és annak következményei
3. Az Anjouk és Luxemburgi Zsigmond
- betelepítés és a városok fejlődése
 - a rendi társadalom kialakulása és a kulturális élet
 - a törökök elleni keresztes hadjáratok
4. Magyarok a 15. és 16. században
- a Hunyadiak felemelkedése és a törökök elleni harcaik
 - Corvin Mátyás reformjai
 - a humanizmus és a reneszánsz művészete a Magyar Királyságban
 - Parasztfelkelések
 - a török a Magyar Királyságban
 - Erdély harca a törökök és a Habsburg Monarchia ellen
 - a reformáció a Magyar Királyságban

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok:

kora középkori fejedelemségek, keresztény hitre térés, Német-római Birodalom, történelmi tartományok, dinasztikus területek, korai kapitalizmus, parasztfelkelések, humanizmus és reneszánsz, reformáció és ellenreformáció, népvándorlás, az első állam kialakulása, a rendi társadalom kialakulása, török betörések, migrációk.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- szociológia: Vallás és *hitrendszerek*,
- szlovén nyelv: A szlovén és az európai irodalom a középkorban, reneszánsz, szlovén reformáció, ellenreformáció, barokk, szlovén népi irodalom,
- művészettörténet: A középkor művészete, Az újkor művészete
- magyar nyelv: a középkori magyar irodalom
- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontosságá és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb
- módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
- informatika: Az információk bemutatása.

3.2.2 Választható tágabb témakörök (a rendelkezésre álló tanórák 30–40 százaléka)

Kultúrák találkozása

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

1. megvizsgálják a kiválasztott terület vagy kultúra gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődésének jellemzőit,
2. megvizsgálják a választott terület vagy kultúra és a nyugati világ kapcsolatát, és következtetéseket vonnak le belőle,
3. elhelyezik a kiválasztott kultúrában vagy területen bekövetkezett legfontosabb társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális változásokat a megfelelő történelmi időben és térben,
4. fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
5. önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
6. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
7. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
8. felelősségteljes és pozitív hozzáállást alakítanak ki az európai és a világ kulturális örökségének megőrzéséhez,
9. fejlesztik a sokféleség és más vallások megértésének és tiszteletben tartásának képességét,
10. hajlandóságot alakítanak ki az előítéletek és sztereotípiák leküzdésére,

Tartalmak:

1. Oroszország
2. Vikingek
3. Arabok
4. Bizánc
5. Mongolok
6. Törökök
7. Fekete Afrika
8. Kína
9. Amerika
10. Japán
11. Indokína

Kulcsfogalmak illetve -gondolatok: kapcsolatok a nyugati világgal, civilizáció, kultúra, vallás.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- *Művészettörténet: a középkor művészete, az újkor művészete,*
- *könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata*

a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb

- *módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,*
 - *informatika: Az információk bemutatása.*

3.2.2.2 Mennyire volt valójában sötét a középkor?

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

1. *igazolják azt az állítást, hogy a középkor sötét volt,*
2. *összehasonlítják Európa déli, középső és nyugati részei közötti hasonlóságokat és különbségeket a középkor különböző időszakában,*
3. *elhelyezik a legfontosabb társadalmi és kulturális eseményeket, jelenségeket vagy folyamatokat az adott történelmi korszakban és térben,*
4. *fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,*
5. *önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,*
6. *fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,*
7. *a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,*
8. *felelősségteljes és pozitív hozzáállást alakítanak ki a szlovén és az európai kulturális örökség megőrzéséhez.*

Tartalmak:

1. *Középkori vallásosság*
2. *A higiénával, gyógyászzal, betegségekkel kapcsolatos jellemzők és az ezekhez való viszony*
3. *Szegénység, gazdagság – éhség, bőség*
4. *Oktatás és az egyes társadalmi rétegek képzettségi szintje*
5. *A kolostorok szerepe és jelentősége*
6. *Babonák, boszorkánypercek*
7. *Az élet és a halál felfogása*

Kulcsfogalmak, ötletek:

Higiénia, orvostudomány, járványok, szegénység, gazdagság, oktatás, babona, vallás.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- szociológia: vallás és hitrendszerek, társadalom - egészség, test, betegség,
- szlovén nyelv: A szlovén és az európai irodalom a középkorban, reneszánsz, szlovén reformáció, ellenreformáció, barokk, szlovén népi irodalom,
- Művészettörténet: a középkor művészete, az újkor művészete,
- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata
- a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások
- megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága,
- pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb
- módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
- informatika: Az információk bemutatása.

Középkori vallásháborúk

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- 1. összehasonlítják az „Isten nevében” vagy egy eszme nevében vívott háborúk jellemzőit a középkorban és napjainkban egy kiválasztott példával,*
- 2. elemzik a keresztes háborúk okait és értékeli azok következményeit,*
- 3. indokolják, hogy a keresztes hadjáratok „két civilizáció összecsapása” volt-e,*
- 4. a kulcsfontosságú eseményeket és jelenségeket a megfelelő történelmi időbe és térbe helyezik,*
- 5. fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,*
- 6. önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,*
- 7. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,*
- 8. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,*
- 9. a sokszínűséggel és multikulturalizmussal kapcsolatos pozitív hozzáállást alakítanak ki,*
- 10. pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban.*

Tartalmak:

- 1. Háborúk „Isten nevében”: háborúk egy eszme nevében?*
- 2. Keresztény hitre térítés tűzzel-vassal Európában*
- 3. Az Újvilág keresztény hitre térítése*
- 4. A keresztes hadjáratok és azok következményei: a keresztény és a muzulmán világ háborúi*

5. Különböző vallási mozgalmak, szekták és kereszties hadjáratok Európában: a keresztények közötti háborúk.

6. Inkvizíció

Kulcsfogalmak, ötletek:

Vallásháborúk, kereszténység, kereszties hadjáratok, vallási mozgalmak és szekták, inkvizíció.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- *szociológia: vallás és hitrendszerek*
- *könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata*
 - *a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások*
 - *megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága,*
 - *pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb*
 - *módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott*
 - *szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,*
- *informatika: Az információk bemutatása.*

3.2.2.4 Vidéki és városi élet a mai Szlovénia és Magyarország területén a 11–18. században

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

11. *ismertetik a rendi társadalmi hierarchia jellemzőit,*
12. *megvizsgálják és összehasonlítják a várak, a városok és a vidéki élet jellemzőit (agrár és nem agrár lakosság)*
13. *elmagyarázzák a korai kapitalista termelés hatását a vidéki és városi területekre,*
14. *elemzik a felvilágosult abszolutisták reformjai által előidézett változásokat a vidéken és a városokban,*
15. *elemzik a történeti és útleírásokból származó, a történelmi tartományok jellemzőit leíró részeket,*
16. *válogatott történelmi háttérű (építészeti, képzőművészeti, vizuális, zenei) műalkotásokon keresztül elmagyarázzák a szlovén és **a magyar** térség mindennapi életének jellemzőit,*
17. *a kulcsfontosságú eseményeket és jelenségeket a megfelelő történelmi időbe és térbe helyezik,*
18. *fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,*
19. *önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,*

20. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
21. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
22. pozitív hozzáállás alakítanak ki a szlovén kulturális örökség és a nemzeti identitás megőrzéséhez,
23. pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban.

Tartalmai:

1. Urak és jobbágyok
2. Amikor a polgárság kiváltság volt
3. A lovagoktól az urakig
4. A bányászok, kohászok és kovácsok között
5. Az első manufaktúrákban
6. A felvilágosult abszolutisták reformjainak hatása a városi és vidéki életre
7. Az élet ábrázolása szlovén térségben az első történetírói és útleíró művekben
8. A magyarországi társadalom és gazdaság
9. A művészet mint a korabeli szlovén térségben való élet tanulmányozásának forrása:
 - középkor,
 - humanizmus és a reneszánsz,
 - barokk és
 - felvilágosodás.

Kulcsfogalmak, ötletek:

hűbéri viszonyok, úrbéri viszonyok, városi kiváltságok és statútumok, bedolgozás, manufaktúrák, felvilágosult abszolutizmus, román stílus, gótika, humanizmus, reneszánsz, reformáció, ellenreformáció, barokk, felvilágosodás.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- *szlovén nyelv: A szlovén és az európai irodalom a középkorban, reneszánsz, szlovén reformáció, ellenreformáció, barokk, szlovén népi irodalom,*
- *Művészettörténet: a középkor művészete, az újkor művészete,*
- *könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata*
- *a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások*
- *megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága,*
- *pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb*
- *módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez;*
- *a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,*
- *informatika: Az információk bemutatása.*

3.3 19. század

3.3.1 Kötelező tágabb témakörök (a rendelkezésre álló órák 60–70 százaléka)

A polgárság felemelkedése és a parlamentarizmus érvényesülése

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

1. összehasonlítják a felvilágosodás egyenlőséggel kapcsolatos eszméit, és értékelik az amerikai forradalmárok eredményeit,
2. elemzik a francia forradalom eredményeit a felvilágosodás egyenlőségi követeléseinek fényében,
3. elemzik és értékelik a polgárság és az egyenlőségért indított mozgalmak eredményeit a 19. században,
4. összehasonlítják a parlamentarizmus különböző fejlődési szakaszait a 19. században,
5. összehasonlítják a különböző politikai pártok jellemzőit,
6. fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
7. önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
8. többszemponútú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,
9. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
10. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
11. pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban.

Tartalmak:

1. Az egyenlőségről szóló felvilágosodási eszmék
2. Az amerikai forradalom
3. A francia forradalom
4. Napóleon diktatúrája (a régi rendszer és a rendi társadalmi rendszer vége)
5. A polgári társadalom jellemzői
6. Liberális mozgalmak és polgári forradalmak a 19. században
7. Az alkotmányos rend és a parlamentarizmus érvényesülése
8. A modern politikai pártok megjelenése

Kulcsfogalmak, ötletek:

forradalom, emberi jogok, diktatúra, restauráció, liberalizmus, konzervativizmus, klerikalizmus, választójog, alkotmány,

parlamentarizmus, politikai pártok.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- szociológia: társadalmi különbségek és egyenlőtlenségek, közösségi döntéshozatal,
- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források
- használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások
- megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága,
- pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb
- módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez;
- a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
- informatika: Az információk bemutatása.

Zavaros vizek: a nemzeti mozgalmaktól az első világháborúig

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

1. összehasonlítják az egyes nemzeti mozgalmakat,
2. értékeli az egyes nemzeti mozgalmak eredményeit,
3. összehasonlítják az egyes nemzetállamok fejlődését és sikerét/kudarcat (esettanulmány),
4. kivizsgálják az imperializmus okait és következményeit,
5. elhelyezik a kulcsfontosságú eseményeket és jelenségeket a megfelelő történelmi időben és térben,
6. fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
7. önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
8. több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,
9. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
10. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
11. pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban.

Tartalmak:

1. Nemzeti mozgalmak a 19. században
2. A nemzetállamok és szerepük az európai térségben
3. Az országok közötti verseny és az „ismeretlen világ” felfedezése
4. Az imperializmus alapjai és gyarmati politika
5. A világ felosztása és a gyarmatosítás következményei

6. Válsággócok és a világháborúhoz vezető út

Kulcsfogalmak, ötletek:Nemzeti mozgalom, nacionalizmus, sovinizmus, nemzetállam, reálpolitika, gyarmatosítás/imperializmus, Pax Britannica, szövetségi rendszer, válsággóc.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata
- a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások
- megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága,
- pontosság és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb
- módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez;
- a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
- informatika: Az információk bemutatása.

A szlovén és a magyar nemzeti formálódás

A tágabb témakör céljai:

Diákok:

1. a nemzet kialakulása különböző szakaszainak feltárása,
 2. értékeli egyes korszakok eredményeit a szlovén nemzet jelenlegi helyzetéhez viszonyítva,
 3. összehasonlítják a különböző politikai pártok és politikai koncepciók jellemzőit,
 4. vizsgálják a szlovén területek gazdasági helyzetét,
 5. a 19. századi szlovén történelem kulcsfontosságú eseményeit és jelenségeit elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,
- fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
 - önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
 - több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét.
 - fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
 - a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
 - pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban,
 - pozitív hozzáállást alakítanak ki a szlovén nemzeti identitás kialakulásához és az államiság

fejlődéséhez,

- megvizsgálják a Habsburg abszolútizmus elleni sikertelen küzdelem körülményeit (Zrínyi, Thököly, Rákóczi)
- elemzik a felvilágosodás hatását a magyarországi politikai és társadalmi történésekre,
- értékelik a reformkor reformjainak jelentőségét,
- összehasonlítják a forradalmi törekvések sikerét/kudarcat,
- következtetéseket vonnak le a dualizmus elfogadásának okairól és következményeiről,
- források alapján értékelik a millennium jelentőségét Magyarországon.

Tartalmak:

a) A szlovén nemzeti öntudat fejlődése:

1. A szlovén nemzet formálódásának kezdetei a 18. század végén
2. A szlovén értelmiségiek elképzelései a 19. század első felében
3. Márciusi forradalom
4. Az alkotmányos időszak alatti változások
5. A nemzeti öntudat erősödése a 19. század második felében és a cseh hatások
6. Új politikai pártok létrejötte
7. Új politikai elképzelések a század végén

b) Gazdasági fejlődés:

1. A szlovénok és az iparosodás
2. Gazdasági fejlődés a 19. század második felében
3. Egyes társadalmi csoportok helyzete: parasztok, munkások, polgárság
4. Agrárválság és kivándorlás

c) A magyar nemzet formálódása:

1. **A magyarok a 18. században és a 19. század első felében:**
 - A törökök kiűzése a Duna-vidékről
 - Rákóczi-szabadságharc
 - A felvilágosodás hatásai Magyarországon
 - Magyar jakobinus mozgalom
 - A reformkor reformjai
2. **A magyarok a 19. század második felében:**
 - A forradalom és szabadságharc
 - A neoabszolútizmus és az Osztrák-Magyar Monarchia kialakulása
 - A dualizmus válsága
 - A magyar állam millenniuma

Kulcsfogalmak, ötletek:

Liberális és konzervatív körök, illírség, politikai program, közreműködés, nacionalizmus, germanizáció, kivándorlás, szlovén politikai pártok/táborok, jugoszláv eszme.

a Habsburg abszolútizmus elleni küzdelem, a magyar jakobinusok, a reformkor, a forradalom, a neoabszolútizmus, a dualizmus, a pártok megjelenése, a millenium.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- szlovén nyelv: A felvilágosodás a szlovén irodalomban, romantika a szlovén térségben, romantika és realizmus között a szlovén térségben,
- művészettörténet: 19. és 20. századi művészet,
- **magyar nyelv: A romantika és a realizmus irodalma Magyarországon,**

d) könyvtári információs készségek a középispolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,

informatika: Az információk bemutatása.

3.3.2 Választható tágabb témakörök (a rendelkezésre álló tanórák 30–40 százalékáa)

Az ipari fejlődés dicsősége és nyomora

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- *megvizsgálják a 19. századi ipari fejlődés jellemzőit,*
- *megvizsgálják azokat a változásokat, amelyeket az ipari fejlődés idézett elő a világban,*
- *elemzik a társadalmi változásokat és a mindennapi életet,*
- *a 19. század gazdaság- és társadalomtörténetének kulcsfontosságú fordulópontjait elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,*
- *fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,*
- *önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,*
- *több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,*
- *fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,*

- *a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,*
- *pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban,*
- *felelősségteljes hozzáállást alakítanak ki a környezetvédelemmel kapcsolatban.*

Tartalmak:

1. Az ipari forradalom
2. Gazdasági liberalizmus és monopolkapitalizmus
3. Gazdasági válságok
4. Az ipari forradalom következményei: a kommunikáció és a világ integrációja
5. A rabszolgaság kérdése
6. A társadalmi struktúra változásai
7. A szociális kérdés
8. A munkásmozgalom

Kulcsfogalmak, ötletek:

Iparosodás, világhiállítások, liberális kapitalizmus, monopólium, recesszió, infláció, urbanizáció, szociális kérdés, munkásmozgalom, szociális reform, szocializmus, marxizmus.

tantárgyközi kapcsolatok, leresztantervi témák:

szociológia: társadalmi különbségek és egyenlőtlenségek,

- *könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,*
informatika: Az információk bemutatása.

3.3.3 Mindennapi élet a 19. században

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

1. *feltárják a különböző társadalmi csoportok mindennapi életének jellemzőit a 19. században,*
2. *elemzik az értékekben és az életmódban bekövetkezett változásokat,*

3. értékeli az iskolahálózat és az oktatás bővülésének jelentőségét,
4. elemzi a kulturális fejlődés jellemzőit,
5. a 19. századi életmód történetének legfontosabb jellemzőit elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,
6. fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
7. önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
8. több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,
9. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
10. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
11. pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban,
12. pozitív hozzáállást alakítanak ki a nemek közötti egyenlőség tiszteletben tartásával kapcsolatban.

Tartalmak:

1. Lakókultúra és higiénia
2. Családon belüli viszonyok
3. Értékrendszer
4. Az iskolák terjedése és az oktatás fontossága
5. Emancipáció / A nők helyzete
6. Gyerekkor és fiatalság
7. Kulturális élet

Kulcsfogalmak, ötletek:

lakókultúra, biedermeier, emancipáció, szüfrazsettek, irracionális filozófia, darwinizmus, romantika, realizmus, impresszionizmus, naturalizmus.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- szociológia: Identitás és kultúra, család, iskoláztatás,
- művészettörténet: 19. és 20. századi művészet,
- szlovén nyelv: Az európai romantika irodalma, Az európai realizmus és naturalizmus irodalma,
- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez;

a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,

- informatika: Az információk bemutatása.

3.3.3.2 A magyar és a szlovén társadalom fejlődése a 19. században

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

1. felkutatják a különböző társadalmi csoportok mindennapi életének jellegzetességeit a 19. századi Szlovéniában és **Magyarországon**,
2. elemzik a szlovén és a **magyar** társadalomban bekövetkezett változásokat,
3. értékelik az iskolahálózat és oktatás bővítésének fontosságát a szlovénok számára,
4. értékelik a szlovén és **magyar** tudósok és művészek eredményeit,
5. a 19. századi szlovén és **magyar** társadalom- és kultúrtörténet főbb jellemzőit elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,
6. fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
7. önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
8. több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,
9. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
10. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
11. pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban,
12. pozitív hozzáállást alakítanak ki a nemek közötti egyenlőség tiszteletben tartásával kapcsolatban.

Tartalnak:

1. A parasztság helyzete
2. A munkásság helyzete
3. A szlovén és **magyar** polgárság (értelmiségiek és vállalkozók)
4. Az iskolahálózat terjedése
5. A női szerepvállalás kezdetei
6. A szlovén és **magyar** tudósok eredményei
7. A szlovén és a **magyar** kultúra eredményei

Kulcsfogalmak, ötletek:

Emancipáció, szlovén modernizmus.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- *szociológia: Identitás és kultúra, család, iskoláztatás,*
- *művészettörténet: 19. és 20. századi művészet,*
- *szlovén nyelv: A szlovén modernizmus*
- *könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,*
- *informatika: Az információk bemutatása.*

Kultúrák találkozása: a Távol-Kelet, Észak- és Latin-Amerika a 19. században

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- 1. felismerik a 19. századi kínai és japán térség jellegzetességeit,*
- 2. elemzik az ázsiai térség gyarmati felosztásának következményeit,*
- 3. megvizsgálják az észak-amerikai térség jellemzőit a 19. században,*
- 4. elemzik az Észak-Amerikába irányuló tömeges bevándorlás következményeit,*
- 5. felkutadják a közép- és dél-amerikai térség jellemzőit a 19. században, és elemzik a közép- és dél-amerikai térség újonnan létrejött országainak helyzetét és problémáit,*
- 6. az adott térség vagy kultúra gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődésének főbb jellemzőit elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,*
- 7. fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,*
- 8. önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,*
- 9. több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,*
- 10. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,*
- 11. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,*
- 12. pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban,*

13. pozitív hozzáállást alakítanak ki a világ kulturális örökségének megőrzéséhez, és megismerik a kultúrák közötti párbeszéd és tolerancia kialakításának és fenntartásának fontosságát.

Tartalmak:

1. Az európai gyarmatosító hatalmak ázsiai terjeszkedése és az ültetvényes mezőgazdaság
2. A modernizáció, Japán felemelkedése és a japán nacionalizmus erősödése
3. Kína gyengesége és az európai ellenőrzés a gazdasága felett
4. A kínai gyarmattellenes mozgalom és a kínai forradalom
5. Észak-Amerika a 18. század végén, az iparosodás és az Észak-Amerikába irányuló népvándorlás
6. Polgárháború az USA-ban
7. A vadnyugati terjeszkedés és az amerikai őslakosokkal szembeni fellépés
8. A dél-amerikai gyarmatok harca a gyarmati uralom és az USA befolyása ellen
9. Az újonnan feltörekvő dél-amerikai országok politikai instabilitása és gazdasági problémái (esettanulmány)

Kulcsfogalmak, ötletek:

Gyarmatosítás, reformok, modernizáció, nacionalizmus, forradalom, háború, függetlenség, rabszolgaság, dollárimperializmus, iparosodás, migráció, európaizálódás, polgárháború.

tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
- informatika: Az információk bemutatása.

3.4 A 20. század és a 21. század eleje

3.4.1 Kötelező, tágabb témakörök (a rendelkezésre álló órák 60–70 százaléka)

3.4.1.1 A demokrácia fejlődése

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- összehasonlítják a demokratikus berendezkedés különböző formáit az emberiség történelmében,
- elemzik/értékelik a demokrácia fejlődésében elért eredményeket a különböző korszakokban,
- elemzik a totalitárius rendszerek kialakulásának okait és a demokratikus rendre gyakorolt következményeit Európában és a világban,
- megvizsgálják a demokrácia kiterjesztésének következményeit a berlini fal leomlása után,
- elemzik és értékelik a mai demokratikus folyamatok sikerességét,
- a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,
- *fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,*
- *önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,*
- *több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,*
- *fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,*
- *a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,*
- *pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban,*
- pozitív hozzáállást alakítanak ki a kultúrák közötti párbeszéd és tolerancia megteremtésének és fenntartásának fontosságával kapcsolatban.

Tartalmak:

1. A felvilágosodás eszméje a három hatalmi ágról és a demokrácia fejlődése a 20. századig (ókori demokrácia, felvilágosodás, fejlődés a 19. században).
2. Demokratikus rendszerek a 20. század két háborúja között
3. Totalitárius rendszerek: fasizmus, nemzeti szocializmus, bolsevizmus
4. A demokrácia elterjedése a berlini fal leomlása után Európában és világszerte
5. A demokratikus kormányzás problémái a modern világban

Kulcsfogalmak, ötletek:

Demokrácia, három hatalmi ág, alkotmány, diktatúra, totalitarizmus.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- szociológia: közösségi döntéshozatal, a modern világ kihívásai, tömegmédiá és kommunikáció,
- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljakra, informatika: Az információk bemutatása.

3.4.1.2 Együttműködés és konfliktusok a 20. században

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- felkutatják a világ blokkokba tömörülésének eredetét,
- összehasonlítják a hidegháború alatti életet a különböző blokkokban,
- megvizsgálják és összehasonlítják a hidegháború okozta különböző konfliktusokat,
- felkutatják a második világháború utáni világ politikai, gazdasági és kulturális integrációjának különböző formáit,
- elemzik a gazdaság hatását az európai integrációra,
- összehasonlítják az európai integráció különböző korszakait, és értékeli azok sikerét,
- elemzik a második világháború utáni integráció különböző formáit a harmadik/fejletlen világban,
- felkutatják a terrorizmus különböző céljait, formáit és nézeteit,
- a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat a megfelelő történelmi időbe és térbe helyezik,
- fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
- több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,
- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
- pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban,

- pozitív hozzáállást alakítanak ki a kultúrák közötti párbeszéd és tolerancia megteremtésének és fenntartásának fontosságával kapcsolatban.

Tartalmai:

1. Az első és második világháború – totális háború
2. Hidegháború – se háború se béke
3. A hidegháború ellentmondásai
4. Globális integráció (ENSZ)
5. A gazdasági fejlődés és annak ingadozásai
6. Az EGK és az európai integráció kezdetei
7. Az EU és bővítése
8. Változások és integrációk a világban (Afrika, Ázsia, Latin-Amerika)
9. Terrorista mozgalmak és hatásuk a világra

Kulcsfogalmak, ötletek:

Világháború, hidegháború, kétpólusú világ, dekolonizáció, megbékélés, együttműködés, európai integráció.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- szociológia: a modern világ kihívásai,
- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata
- a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások
- megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága,
- pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb
- módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra, informatika: Az információk bemutatása.

3.4.1.3 A szlovén és a magyar nemzet fejlődése a 20. században

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

1. elemzik és összehasonlítják a szlovén nemzet helyzetét a 20. század különböző időszakaiban/országaiiban,
2. megvizsgálják és összehasonlítják a határproblémák rendezését a különböző időszakokban,
3. feltárják azokat a körülményeket és tényezőket, amelyek az önállósodáshoz, a függetlenséghez és az európai integrációhoz vezettek,
4. összehasonlítják a határon túliakat, ideiglenesen kitelepültek és a kivándorlók helyzetét,

5. összehasonlítják a kisebbségek helyzetét a Szlovén Köztársaságban,
6. a 20. századi szlovén történelem kulcsfontosságú eseményeit, jelenségeit és folyamatait elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,
7. fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
8. önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
9. több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,
10. fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
11. a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
12. pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség, a tolerancia és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban,
13. elítélik az emberi jogok tömeges megsértésének eseteit, de kiemelik a pozitív hatásokat is a szlovén nemzetben belül és a szomszédos nemzeteknél,
14. pozitív hozzáállást alakítanak ki a szlovén nemzeti identitással és államisággal kapcsolatban,
- 15. megvizsgálják azokat a körülményeket és tényezőket, amelyek meghatározták az Osztrák–Magyar Monarchia szerepét az első világháború alatt, és hozzájárultak az összeomlásához,**
- 16. elemzik a trianoni békeszerződés körülményeit és következményeit (kisebbségek),**
- 17. összehasonlítják a 20. századi magyarországi politikai helyzetet,**
- 18. feltárják azokat a körülményeket, amelyek a szovjet diktatúra végéhez és az ország fokozatos demokratizálódásához vezettek,**
- 19. források felhasználásával elemzik a magyarság szerepét és fejlődését a Muravidéken a 20. században.**

Tartalmak:

a) a szlovén nemzet nemzeti helyzete

1. A szlovén nemzet helyzete az első és a második Jugoszláviában
2. A szlovén nemzet helyzete a második világháború alatt
3. Kommunista hatalomátvétel
4. A gazdasági és kulturális tevékenység hullámváltozása a 20. század második felében

b) Szlovéniai függetlenedése

1. A jugoszláviai válság az 1980-as években
2. Szlovénia függetlenedése
3. A független Szlovénia nemzetközi elismerése és integrációja

c) határproblémák

1. Az első világháború utáni új állam és a határok problémái
2. A második világháború utáni határviták rendezése

d) Kisebbségek

1. Határon túliak, kivándorlók, ideiglenesen kitelepültek
2. Kisebbségek Szlovéniában
 - e) Magyarok a 20. században
3. Magyarország az első világháború alatt
4. A trianoni békeszerződés és annak következményei
5. Magyarország a II. világháború alatt
6. A szovjet diktatúra és az 1956-os forradalom
7. Demokratizálódás a kilencvenes években
8. Magyarok a Muravidéken

Kulcsfogalmak, ötletek:

kisebbségek, nemzeti probléma, unitarizmus, föderalizmus, felszabadító háború, polgárháború, forradalom, elnyomás, diktatúra, állampolgárság, kivándorlás.

Békeszerződések, terror.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- szociológia: közösségi döntéshozatal,
- földrajz: külföldön élő szlovének és kivándorlók. Magyarország és a Muravidék földrajzi jellegzetességei,
- **magyar nyelv: a 20. századi irodalom és művészet Magyarországon,**
- könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
- informatika: Az információk bemutatása.

3.4.2 Választható tágabb témakörök (a rendelkezésre álló tanórák 30–40 százaléka)

3.4.2.1 Civil-társadalmi mozgalmak és emberi jogok

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- felkutatják az első emberi jogi mozgalmak jellegzetességeit,

- összehasonlítják a nők jogaiért indított mozgalmak sikerét a 20. század különböző időszakaiban,
- értékeli az Emberi Jogok Nyilatkozatának fontosságát,
- megvizsgálják és összehasonlítanak a 20. században elkövetett néhány emberjogi bűncselekményt,
 - értékeli az egyes civil-társadalmi mozgalmak munkáját a jelenkor történelmében,
 - a kulcsfontosságú események, jelenségek és folyamatok elhelyezése a megfelelő történelmi időben és térben,
 - fejlesztik a különböző médiából származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
 - önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
 - több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,
 - fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
 - a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
 - pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok, az egyenlőség, a tolerancia és a demokrácia tiszteletben tartásának fontosságával kapcsolatban,
 - felelősségteljes és kritikus állampolgári magatartást alakítanak ki,
 - elítélik az emberi jogok tömeges megsértését.

Tartalmak:

1. A 19. századi szabadság- és egyenlőségi mozgalmak
2. A nők választójoga és a nők politikai részvétele
3. Az emberi jogok nyilatkozata (Nemzetek Szövetsége, ENSZ)
4. Az emberi jogok megsértése a 20. században (esettanulmány)
5. Polgárjogi mozgalmak
6. Diákmozgalmak
7. Békemozgalmak
8. Globális kölcsönfüggőség és emberi jogi kihívások a modern világban

Kulcsfogalmak, ötletek:

Civil mozgalmak, civil (nem kormányzati) szervezetek, polgárjogi harc, emberi jogok, tolerancia, globalizáció, nőmozgalom, női választójog.

tantárgyközi kapcsolatok, kereszttantervi témák:

- *szociológia: a modern világ kihívásai, Társadalmi sokszínűség és egyenlőtlenségek,*
- *könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,*
- *informatika: Az információk bemutatása.*

3.4.2.2 A lakosság migrációi

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- *megvizsgálják és összehasonlítják a migráció okait a 20. század különböző időszakaiban,*
- *összehasonlítják a politikai és a gazdasági migránsok helyzetét,*
- *elemzik az urbanizáció következményeit a modern világban,*
- *összehasonlítják a migrációnak a hagyományos társadalmakra gyakorolt hatását és a kulturális keveredésre adott reakcióit,*
- *a kulcsfontosságú események, jelenségek és folyamatok elhelyezése a megfelelő történelmi időben és térben,*
- *fejlesztik a különböző médiákból származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,*
- *önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,*
- *több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,*
- *fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,*
- *a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,*
- *tiszteletben tartják az emberi jogokat, az egyenlőséget, a toleranciát, a demokráciát és a kultúrák közötti párbeszédet,*
- *elítélik a holokausztot, az emberi jogok tömeges megsértését és az emberiség elleni bűncselekményeket.*

Tartalmak:

a) A jobb élet keresése a 20. század fordulóján

1. Az európaiak migrációja

2. Az ázsiai migrációja

b) Politikai migráció a két háború között és a második világháború után

1. Németországból (zsidók, náciellenesek)
2. Kelet-Európából 1945 után a kommunizmus miatt; a németek kiűzése
3. Szlovén területen (fasizmus a Tengeremelléken, menekültek a II. világháború után)
4. A változó határok miatt (esettanulmány pl. India stb.)

c) Gazdasági migráció Európában és a világban

1. Az 1960-as évektől Nyugat-Európába (Törökországból, Jugoszláviából, ma pedig Afrikából és Ázsiából)
2. Latin-Amerikából az USA-ba és Kanadába
3. A vidékről a városba

d) Multikulturális társadalom

1. A bevándorlók hagyományos életmódja
2. Kultúrák közti keveredés

Kulcsfogalmak, ötletek:

migráció, gazdasági válság, urbanizáció, kizsákmányolás, globalizáció, állampolgárság, multikulturális társadalom, kultúrák közötti feszültségek, tolerancia, terrorizmus.

Tantárgyközi kapcsolatok, keresztantervi témák:

- földrajz: határon túli szlovének és kivándoroltak,
- szociológia: a modern világ kihívásai,
 - könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata
a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,
 - informatika: Az információk bemutatása.

3.4.2.3 Tudomány és technológia a 20. században

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- összehasonlítják a legfontosabb találmányokat és felfedezéseket,

- *értékelik a társadalomra és a mindennapi életre gyakorolt hatásukat,*
- *felkutatják a szabadidő-felhasználásban bekövetkezett változásokat,*
- *elemzik az ökológiai problémákat és azok megoldási módjait,*
- *a kulcsfontosságú tudományos és technológiai innovációk elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,*
- *a kulcsfontosságú események, jelenségek és folyamatok elhelyezése a megfelelő történelmi időben és térben,*
- *fejlesztik a különböző médiákból származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,*
- *önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,*
- *több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,*
- *fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,*
- *a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,*
- *a környezetvédelemmel kapcsolatos pozitív hozzáállást alakítanak ki.*

Tartalmai:

1. *A technológia fejlődése (futószalag, számítógépek, robotika stb.)*
2. *A tudomány fejlődése (genetika stb.)*
3. *A fejlett és az elmaradott világ közötti egyenlőtlenségek elmélyülése*
4. *A végzettség fontosságának növekedése*
5. *Társadalmi változások*
6. *Szabadidő*
7. *Ökológiai problémák*
8. *Atomenergia-ellenes és környezetvédelmi mozgalmak*

Kulcsfogalmak, ötletek:

Technikai fejlődés, tudományos fejlődés, posztindusztriális társadalom, ökológiai problémák, fenntartható fejlődés, oktatás, fejlett/fejletlen világ.

Tantárgyközi kapcsolatok, curriculumközi témák:

- *biológia: Ökológia*
- *sociológia: a modern világ kihívásai,*
- *könyvtári információs készségek a középiskolások számára: a könyvtárak és a források célszerű használata*

kiadványokról szóló aktuális információkért; megkülönbözteti és kiválasztja a megfelelő információforrásokat egy meghatározott szükséglethez; tudják, hogyan használjanak egy információforrást az információ gyorsasága, pontossága és szemléltetése szerint, valamint az igényeiknek és az üzenet átvételének számukra legmegfelelőbb módjának megfelelően; használják a technológiát az információk megszerzéséhez és felhasználásához egy meghatározott szükséglethez; használják a könyvtárat, annak szolgáltatásait és eszközeit saját kreatív céljaikra,

- informatika: Az információk bemutatása.

3.4.2.4 Változó életmódok Szlovéniában a második világháború után

A tágabb témakör céljai:

A diákok:

- feltárják a kommunista rendszer bevezetésének és a második világháború utáni szekularizációnak a jellemzőit,
- elmagyarázzák a fogyasztói társadalom jellemzőinek és a mindennapi életre gyakorolt hatásait,
- megmagyarázzák, hogy a társadalmi javak milyen mértékben váltak mindenki számára elérhetővé,
- elemzik a diákmozgalom jellemzőit, és értékelik annak jelentőségét,
- megvizsgálják a szlovének megoszlását Délkelet-, Kelet- és Nyugat-Európa között,
- elmagyarázzák, hogyan változott az élet Szlovénia függetlensége óta és az EU-csatlakozás óta,
- a második világháború utáni szlovéniai életmódok történetében bekövetkezett kulcsfontosságú változások elhelyezik a megfelelő történelmi időben és térben,
- fejlesztik a különböző médiákból származó információk gyűjtésének és kiválasztásának képességét, kritikusan értékelve azok hasznosságát,
- önálló következtetéseket, véleményeket és álláspontokat alakítanak ki,
- több szempontú történelmi forrásokat elemeznek, és fejlesztik az önálló választás és döntéshozatal képességét,
- fejlesztik a különböző módokon történő kommunikáció képességét,
- a kooperatív tanulás különböző típusaiban a szociális készségeiket fejlesztik,
- pozitív hozzáállást alakítanak ki az emberi jogok tiszteletben tartásának, az egyenlőségnek és a toleranciának a fontosságával kapcsolatban, és elítélik ezek megsértését,
- pozitív hozzáállás alakítanak ki a szlovén nemzeti identitással, államisággal és kulturális örökséggel kapcsolatban.

Tartalmai:

1. A félelem és a bátorság között

2. *A fogyasztói társadalom érvényesülése*
3. *Szociális javak mindenki számára*
4. *Populáris kultúra*
5. *Az új nemzedékek új perspektívái/nézőpontjai*
6. *Nyugat, Kelet és Délkelet között*
7. *Új lehetőségek a független Szlovéniában*

Kulcsfogalmak, ötletek:

totalitarizmus, szekularizáció, fogyasztói társadalom, generációs konfliktusok, kultúrák közötti párbeszéd.

Tantárgyközi kapcsolatok, curriculumközi témák:

- *szociológia: identitás és kultúra, közösségi döntéshozatal,*
- *szlovén nyelv: szlovén történetmesélés a második világháború után,*
- *művészettörténet: művészet a 19. és 20. században,*
- *könyvtári információs készségek a középiskolások számára: könyvtárak és célnak megfelelő források használata a kiadványokkal való naprakész tájékozódáshoz; meghatározott szükséglethez megfelelő információforrások megkülönböztetése és kiválasztása; az információforrás használatának ismerete a nyújtott információ gyorsasága, pontossága és egyértelműsége, valamint a saját szükségletük és az üzenet fogadásának számukra legmegfelelőbb módja szerint; a technológia használata az információk lekérdezéséhez és használatához meghatározott szükséglethez; a könyvtár, annak szolgáltatásai és létesítményei használata saját, kreatív céljaikra,*
- *informatika: Az információk bemutatása.*

4 ELVÁRT EREDMÉNYEK

4.1 Óskor, ókor

Ebben a fejezetben a kötelező és a választható tágabb témákhoz kapcsolódó tartalmi ismereteket határoztuk meg. A kötelező átfogó témakörökre vonatkozó elvárt eredmények álló betűkkel, a választható átfogó témakörökre vonatkozó elvárt eredmények pedig dőlt betűvel vannak szedve. A tartalmi ismeretek alatt a főbb történelmi események, jelenségek és folyamatok alapvető ismereteit és azok megértését határoztuk meg. Az elvárt eredményeket általánosan fogalmaztuk meg, azt diákok különböző mértékben és mélységben sajátítják el. Külön meghatároztuk továbbá a történelemtanítással kapcsolatos készségek és kompetenciák fejlesztésével, valamint az attitűdök, magatartásformák és szemléletformálással kapcsolatos ismereteket. Ez olyan élethosszig tartó ismeretek elsajátítását jelenti, amelyek nemcsak a történelemtanításban, hanem más tantárgyak, a továbbképzés és a különböző szakmák területén is hasznosak. Az elvárt eredményeket az általános célok és kompetenciák, a tágabb témák és tartalmak célkitűzései alapján határoztuk meg.

4.1.1 Kötelező témakörök

4.1.1.1 Miért fontos a történelem?

A diák:

- elmagyarázza, hogy mit tanulmányoz a történelem,
- szemlélteti és értékeli a történelmi források jelentőségét a történelem számára,
- következtet és megindokolja, hogy a történelmi tér és idő hogyan változott a történelem során,
- következtet és megindokolja a történelemmel kapcsolatos ismeretek jelentőségét a jelen számára,
- elmagyarázza a történelmi események több szempontú szemléletét.

4.1.1.2 A városállamoktól az első birodalmakig

A diák:

- elmagyarázza azokat a jellemzőket, amelyek megkülönböztetik az embert az állatoktól,
- elmagyarázza a neolitikus forradalom fogalmát,
- meghatározza azokat a területeket és időpontokat, amikor az ókori világ első fejlett kulturái és más civilizációi kialakultak és fejlődtek,
- következtet arra, hogy a természeti és gazdasági feltételek miként befolyásolták a társadalmi szerveződés változásait és a politikai szerveződés kezdeteit az első városállamok formájában Mezopotámiában vagy az egységes központosított állam formájában Egyiptomban,

- elemzi a különböző államformák, például a városállamok, a központosított, egységes államok és a birodalmak jellemzőit,
- összehasonlítja és következtetéseket von le a különböző államformák jellemzőiről, pl. a teokrácia, arisztokrácia, demokrácia különböző formáiban és akár a monarchiákban, akár a köztársaságokban,
- következtetéseket von le a rabszolgatartó társadalmak jellemzőiről, és indokolja a társadalmi hierarchiák jellemzőit,
- indokolja az ókori politikai hagyományok hatását és visszhangját napjainkra.
- következtetéseket von le a rabszolgatartó társadalmak jellemzőiről, és indokolja a társadalmi hierarchiák jellemzőit,
- indokolja az ókori politikai hagyományok hatását és visszhangját napjainkra.

4.1.1.2 Óskori és antik kulturális örökség a mai Szlovénia területén. A Kárpát-medence a magyarok bejövetele előtt

A diák:

- összehasonlítja és bemutatja a különböző kőkorszakok életmódjának jellemzőit,
- elmagyarázza a mai szlovén terület fémkorszakának különböző időszakaiban élő népek gazdasági, társadalmi és kulturális vívmányainak jellemzőit,
- elemzi a fennmaradt mítoszok és régészeti leletek jellemzőit, amelyek a görög civilizációt a mai Szlovénia területéhez kötik,
- összehasonlítja a római városok és vidékek életének közös vonásait és különbségeit, valamint a római provinciák közötti különbségeket a mai szlovén terület és Róma között,
- elemzi a római kulturális hagyomány jellemzőit, a művészettől az írói művek töredékeiig, amelyek összekötik őket a mai Szlovénia területével,
- **összehasonlítja a Kárpát-medence népeinek gazdasági, társadalmi és kulturális jellemzőit a magyarok betelepülése előtt.**

4.1.2 Választható témakörök

4.1.2.1 Kultúrák metszéspontjai

A diák:

- *összehasonlítja és ismerteti a kiválasztott terület vagy nép gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális fejlődésének jellemzőit,*

- *következtet a különböző területek és népek közötti kulturális érintkezés mértékére és módjára,*
- *megvizsgálja és bemutatja a különböző területek vagy népek közötti kulturális érintkezés bizonyítékait.*

4.1.2.2 A mindennapi élet története

A diák:

- *megvizsgálja és összehasonlítja a nők és férfiak helyzetét és szerepét az ókor különböző civilizációiban,*
- *különböző nézőpontokból összehasonlítja a görög és a római családok életének hasonlóságait és különbségeit a különböző foglalkozások, társadalmi rétegek és osztályok tekintetében,*
- *összehasonlítja a lányok és fiúk nevelésének és oktatásának azonosságait és különbségeit az ókor kiválasztott civilizációiban,*
- *következtetéseket von le az emberi jogok tiszteletben tartásának fogalmáról és alkalmazási köréről, és összehasonlítja azokat a mai felfogással,*
- *különböző szemszögekből megvizsgálja a mindennapi élet jellemzőit, és levonja saját következtetéseit.*

4.1.2.3 Az első művésztől az első tudósokig

A diák:

- *következtetések von le az őskor és az ókor művészeti és tudományos eredményeinek jellemzőiről,*
 - *levonja saját következtetéseit a művészet és a tudomány megjelenésének jelentőségéről a korabeli élet és tevékenység, valamint a további fejlődés szempontjából,*
 - *következtetéseket von le a történelmi fejlemények tükröződéséről a művészetben és az irodalomban,*
 - *összehasonlítja a szervezett oktatás és iskoláztatás első megjelenésének jellemzőit,*
 - *következtetéseket von le az elsődleges történelmi gondolkodás jellemzőiről, és összehasonlítja azt a mai gondolkodással,*
 - *következtet a jog kialakulásának okaira, valamint azonosítja a szokásjog és az írott jog jellemzőit és jelentését,*
 - *összehasonlítja a jogi rendelkezések jellemzőit,*
 - *következtetéseket von le az emberi jogok alapelvéről és tiszteletben tartásáról,*
 - *elemzi az első ismert békeszerződést, és értékeli annak jelentőségét.*

4.1.2.4 A mágiától a vallásig

A diák:

- *következtetéseket von le az ember mint szellemi lény kialakulásának okairól, és indokolja az emberi szellemiség kifejező jellemzőit,*
- *összehasonlítja és következtetéseket von le a mágia megjelenésének jellemzőiről a különböző korszakokban,*
- *következtetések von le a vallási fejlődés folyamatáról és a különböző vallási rendszerekről az ókori világ civilizációiban,*
- *következtetéseket von le a kereszténység eredetének okairól, és meghatározza a kereszténység szektából államvallássá válásának folyamatát,*
- *elemzi és összehasonlítja a kereszténység és egy másik kiválasztott világvallás szellemi és társadalmi üzeneteit, és értékeli az emberi élet és cselekvés különböző területeire gyakorolt hatásokat.*

4.2 Középkor, a humanizmus és a reneszánsz kora, az abszolutizmus kora, az iparosodás kezdetei

4.2.1 Kötelező témakörök

4.2.1.1 Az uralkodás különböző formái

A diák:

- következtet a Római Birodalom összeomlásának okairól,
- azonosítja a Római Birodalom nyugati részének összeomlásából eredő, az európai és mediterrán térségre gyakorolt hatásokat,
- következtetések von le a különböző uralkodási formák jellemzőire vonatkozóan, és összehasonlítja őket egymással,
- következtet arra, hogy a különböző társadalmi rétegek, rendek vagy osztályok milyen mértékben és módon vesznek részt a döntéshozatalban, illetve az uralkodásban,
- elemzi a rendi társadalom jellemzőit, és következtetéseket von le annak időbeli változásairól,

- különböző nézőpontokból következtetéseket von le azokra a körülményekre vonatkozóan, amelyek az uralkodás különböző formáira és a kormányzásban való részvétel különböző módjait eredményezik,

- összehasonlítja az egyes európai uralkodók abszolút uralkodási formáinak reformkísérleteit, és

értékeli, hogy azok milyen mértékben voltak sikeresek.

4.2.1.2 Etnikai, társadalmi és gazdasági változások

A diák:

- elmagyarázza az etnikai, gazdasági és társadalmi változások jellegét és mértékét a középkori gyarmatosítás befejezését követően;
- következtet a jelentős földrajzi felfedezések okaira és feltételeire;
- megvizsgálja, összehasonlítja és érvel a főbb földrajzi felfedezések előnyei és hátrányai mellett Európa és a világ többi része számára;
- megvizsgálja és a kiválasztott adatok fényében következtetéseket vonnak le a humanizmus és a reneszánsz korszakának különböző területeken bekövetkezett főbb változásairól;
- összehasonlítja a különböző területek fejlődésének hasonlóságait és különbségeit a humanizmus és a reneszánsz korszakában Európa különböző részein;
- igazolja azt az állítást, hogy a 18. század az élet és a munka különböző területein az új ötletek és találmányok évszázada is volt.

4.2.1.2 A szlovének és a történelmi tartományok kialakulása.

Magyarok a középkorban

A diák:

- meghatározza az alpesi szlávok letelepedésének mértékét a Keleti-Alpokban, és összehasonlítja a letelepedés első és második hullámát;
- elemzi az alpesi szlávok egyes államalakulatai gazdasági, társadalmi és politikai fejlődésének jellemzőit;
- következtetéseket von le az alpesi szlávok kereszténnyé válásának jellemzőiről és következményeiről;
- elemzi a szlovének által lakott történelmi tartományok etnikai, területi, gazdasági és társadalmi fejlődésének jellemzőit;
- megvizsgálja, hogy a történelmi események hogyan befolyásolták a szlovének kulturális alkotásait és tevékenységét;
- összehasonlítja a felvilágosodás reformjainak előnyeit és hátrányait a különböző területeken a szlovének számára, meghatározza a magyarok őshazáját és a fő vándorlási útvonalat a Kárpát-medencébe való megérkezésükig,
- **elemzi a magyar állam politikai és társadalmi jellemzőit a különböző dinasztiák alatt,**
- **megvizsgálja a kereszténység felvételének jellemzőit és következményeit,**
- **elemzi az Aranybulla jellemzőit és jelentőségét,**
- **következtetéseket von le a különböző betörések, a török hódítások következményeiről,**
- **értékeli a humanizmus és a reneszánsz kulturális jelentőségét,**
- **elemzi a parasztok helyzetét,**

- **magyarázatot ad a reformáció következményeire és hatásaira.**

4.2.2 Választható témakörök

4.2.2.1 Kultúrák metszéspontjai

A diák:

- *különböző szakirodalmi és történelmi forrásokat vizsgál meg, és a kiválasztott információk fényében következtetéseket von le, valamint saját következtetéseket von le a kiválasztott kulturális terület vagy nép gazdasági, kulturális, társadalmi és politikai fejlődésének jellemzőiről;*
- *különböző nézőpontokból következtetések von le egy kiválasztott kulturális terület vagy nép és a nyugati világ kapcsolatáról és fordítva.*

4.2.2.2 Mennyire volt valójában sötét a középkor?

A diák:

- *ztereotípiákra, mítoszokra, fogalmakra vagy jellemzőkre következtet, amelyeket általában a középkorhoz kapcsolódnak;*
- *indokolja azt az állítást, hogy a középkor sötét volt;*
- *összehasonlítja a fejlődés hasonlóságait és különbségeit a különböző tevékenységi és életterületeken Európa déli, középső, nyugati, északi és keleti részei között.*

4.2.2.3 Középkori vallásháborúk

A diák:

- *következtet a keresztes hadjáratok okaira;*
- *igazolja azt az elképzelést, hogy a keresztes háborúk „két civilizáció összecsapása” voltak;*
- *megvizsgálja a szakirodalmat és a történelmi forrásokat, és a kiválasztott adatokból következtetéseket von le arra vonatkozóan, hogy miért alakult ki a keresztény (katolikus) egyházon belüli megosztottság, és milyen következményekkel járt ez;*
- *következtet és összehasonlítja az Isten vagy egy eszme nevében folytatott háborúk jellemzőit egy kiválasztott középkori és egy kiválasztott mai példa segítségével.*

4.2.2.4 Vidéki és városi élet a mai Szlovénia és Magyarország területén a 11–18. században

A diák:

- *elmagyarázza a rendi társadalmi hierarchia jellegzetességeit;*
- *megvizsgálja és összehasonlítja a várbeli, a városi és a vidéki élet jellemzőit;*
- *megkülönbözteti az agrár- és a nem agrárnépesség életének és munkájának jellemzőit;*
- *elmagyarázza a korai kapitalista termelés hatását a vidéki és városi területekre;*
- *elemzi a felvilágosult abszolutisták reformjai által vidéken és a városokban előidézett változásokat;*
- *elemzi a történelmi és utazási írásokból származó, a történelmi tájak jellemzőit leíró részeket;*

- *elmagyarazza a szlovén terület mindennapi életének a jellegzetességeit kiválasztott történelmi háttérű (építészeti, képzőművészeti, vizuális, zenei) műalkotások segítségével.*

4.3 19. század

4.3.1 Kötelező témakörök

4.3.1.1 A polgárság felemelkedése és a parlamentarizmus érvényesülése

A diák:

- összehasonlítja az egyenlőségről alkotott elképzeléseket fejlődésük során, és levonja saját következtetéseit az egyes korszakokban betöltött szerepükről,
- ismerteti a polgárság egyenlőségi követeléseit,
- elemzi a különböző társadalmi csoportok eredményeit a francia forradalom után,
- értékeli a polgárság egyenlőségért folytatott mozgalmait a 19. században különböző nézőpontokból,
- levonja saját következtetését a parlamentarizmus 19. századi fejlődésének különböző szakaszainak sikereiről és kudarcairól,
- felismeri a különböző politikai pártok programbeli erősségeit és gyengéit.

4.3.1.2 Zavaros vizek: a nemzeti mozgalmaktól az első világháborúig

A diák:

- azonosítja a különböző nemzeti mozgalmak közötti hasonlóságokat és különbségeket,
- levonja saját következtetéseit az egyes nemzeti mozgalmak sikereiről/kudarcairól,
- elemzi egy adott nemzetállam kialakulását, és azonosítja sikerének/kudarcának okait és következményeit,
- elemzi az imperializmus megjelenését és következményeit.

4.3.1.3 Szlovén és magyar nemzeti formálódás

A diák:

- összehasonlítja a nemzeti formálódás különböző szakaszait, és megállapítja, hogy a nemzeti formálódás miben fejlődött,
- véleményt alakít a nemzeti formálódás által a 20. század elejéig elért eredményekről,
- megállapítja a különböző politikai pártok sikerének és kudarcának okait,
- elemzi a 19. századi gazdasági fejlődés jellemzőit, és következtetéseket von le

annak fejlettségi szintjére vonatkozóan,

- **megvizsgálja a Habsburg abszolutizmus elleni sikertelen küzdelem körülményeit,**
- **elemzi a felvilágosodás hatását a magyarországi politikai, társadalmi fejlődésre,**
- **megállapítja a forradalmi fejlemények sikerét/kudarcát,**
- **elemzi a dualizmus jelentőségét és következményeit.**

4.3.2 Választható témakörök

4.3.2.1 *Az ipari fejlődés dicsősége és nyomora*

A diák:

- *összehasonlítja az ipari fejlődés különböző szakaszait,*
- *azonosítja és kifejti, hogy mely találmányok jelentettek fordulópontot a műszaki fejlődésben,*
- *elemzi a társadalmi életben bekövetkezett változásokat, és véleményt alkot a pozitív és negatív változásokról,*
- *beleéli magát a különböző társadalmi rétegek szerepébe, és értékeli az ipari fejlődést a különböző társadalmi csoportok szemszögéből.*

4.3.2.2 *Mindennapi élet a 19. században*

A diák:

- *elemzi a társadalmi életben bekövetkezett változásokat, és véleményt alkot a pozitív és negatív változásokról,*
- *beleéli magát a különböző társadalmi rétegek szerepébe, és a különböző társadalmi csoportok szemszögéből értékeli az általános fejleményeket,*
- *megindokolja az iskolahálózat és az oktatás bővítésének nagy jelentőségét,*
- *forrásokkal dolgozva következtetéseket von le a kulturális fejlődés jellemzőiről.*

4.3.2.3 *A szlovén és a magyar társadalom fejlődése a 19. században*

A diák:

- *elemzi a szlovéniai és **magyarországi** társadalmi életben bekövetkezett változásokat, és véleményt alkot a pozitív és negatív változásokról,*
- *beleéli magát a különböző társadalmi rétegek szerepébe, és értékeli az általános fejlődést a különböző társadalmi csoportok szemszögéből,*
- *indokolja az iskolahálózat és az oktatás bővítésének nagy jelentőségét a szlovén és a **magyar** nemzet számára,*
- *levonja a szlovén és **magyar** tudósok és művészek munkásságának jelentőségére vonatkozó következtetéseket.*

4.3.2.4 Kultúrák metszéspontjai: a Távol-Kelet, Észak- és Latin-Amerika a 19. században

A diák:

- összehasonlítja a kínai és a japán térséget, és meghatározza a köztük lévő hasonlóságokat és különbségeket,
- indoklással értékeli az ázsiai térség gyarmati felosztásának következményeit,
- összehasonlítja az észak-, közép- és dél-amerikai térséget a 19. században, és megállapítja a hasonlóságokat és a különbségeket közöttük,
- érvel az amerikai térségben újonnan létrehozott országok problémáiról,
- értékeli a konfliktushelyzeteket (háborúkat) ezekben a térségekben különböző nézőpontokból.

4.4 A 20. század és a 21. század eleje

4.4.1 Kötelező témakörök

4.4.1.1 A demokrácia fejlődése

A diák:

- elemzi a demokrácia fejlődését az emberi történelem során,
- megfogalmazza saját véleményét a demokrácia fejlődésében elért eredményekről az egyes korszakokban,
- érvel a totalitárius rendszerek kialakulása és azok sikere vagy kudarca mellett,
- megindokolja a berlini fal leomlásának jelentőségét a demokrácia további terjedése szempontjából Európában és a világban,
- levonja saját következtetéseit a demokratikus folyamatok fejlődéséről a mai világban.

4.4.1.2 Együttműködés és konfliktusok a 20. században

A diák:

- elemzi a hidegháború időszakának jellemzőit, és véleményt alakít ki a hidegháború jelentőségéről és következményeiről Európa és a világ számára,
- elemzi és összehasonlítja a világ második világháború utáni politikai, gazdasági és kulturális integrációjának különböző formáit,
- érvel/megmagyarázza a gazdasági integráció jelentőségét Európa és a világ számára,

- levonja a következtetést az európai integráció fontosságáról.

4.4.1.3 A szlovén és a magyar nemzet fejlődése a 20. században

A diák:

- összehasonlítja a szlovén politikai történelem különböző korszakait, és megállapítja, hogyan alakult a szlovén nemzet helyzete,
- megalapozott véleményt alkot a határproblémák megoldása terén elért eredményekről,
- indokolja azokat a tényezőket, amelyek a független állam megszületéséhez és az európai integrációhoz vezettek,
- azonosítja a határon túliak, a kivándorlók és a külföldön dolgozók helyzetét és problémáit, valamint tevékenységük sikereit,
- értékeli a Szlovén Köztársaságban élő kisebbségek helyzetét különböző szempontokból,
- **azonosítja a magyar nemzet gazdasági, kulturális és társadalmi fejlődését a 20. században,**
- **elemzi a trianoni békeszerződés körülményeit és következményeit,**
- **összehasonlítja a magyarországi politikai helyzetet a 20. században,**
- **magyarázatot ad a szovjet diktatúra végére és az ország fokozatos demokratizálódásának kezdetére.**

4.4.2 Választható témakörök

4.4.2.1 Civil mozgalmak és emberi jogok

A diák:

- *összehasonlítja a különböző emberi jogi mozgalmakat,*
- *érvel a női jogvédő mozgalmak jelentősége mellett,*
- *indokolja az Emberi Jogok Nyilatkozatának jelentőségét az emberi társadalom fejlődése szempontjából,*
- *bemutatja a 20. században elkövetett néhány emberi jogi sérelmet, és levonja saját következtetését a 20. században elkövetett emberi jogi sérelmek jellemzőiről,*
- *érvel a modern civil mozgalmak fontossága mellett.*

4.4.2.2 A lakosság migrációi

A diák:

- *kiválasztott példák segítségével összehasonlítja a migráció különböző típusait, és megtalálja a közös jellemzőket,*
- *értékeli a migrációt különböző nézőpontokból, és véleményt alakít ki annak elkerülhetetlenségéről,*
- *megindokolja a multikulturális társadalom létezését és jellemzőit (Nyugaton).*

4.4.2.3 Tudomány és technológia a 20. században

A diák:

- *összehasonlítja az ipari fejlődés különböző szakaszait a 20. században,*
- *meghatározza és érvel, hogy mely találmányok jelentettek fordulópontot a műszaki fejlődésben,*
- *elemzi a társadalmi életben bekövetkezett változásokat, és véleményt alkot a pozitív és negatív változásokról,*
- *indokolja az oktatás és a szabadidő növekvő jelentőségét,*
- *értékeli az ökológiai problémák megoldása különböző módjainak érvényességét,*
- *következtetéseket von le a fejlett és a fejlődő világ közötti különbségekre vonatkozóan, és érvel a közöttük való együttműködés javításának módja mellett.*

4.4.2.4 Változó életmódok Szlovéniában és Magyarországon a második világháború után

A diák:

- *érvel a kommunista rendszer és a második világháború utáni szekularizáció jellemzői mellett, és véleményt alkot a pozitív és negatív változásokról,*
- *értékeli a fogyasztói társadalom mindennapi életének jellemzőit különböző szempontokból, és véleményt alkot azok következményeiről,*
- *indoklással alátámasztva értékeli annak az állításnak a helytállóságát, hogy a társadalmi javak mindenki számára hozzáférhetőek voltak,*
- *azonosítja a diákmozgalom hatását a társadalom különböző változásaira,*
- *összehasonlítja és következtetéseket von le a szlovénok Délkelet-, Kelet- és Nyugat-Európa közötti megosztottságának következményeiről,*
- *elemzi az életben bekövetkezett változásokat Szlovénia függetlenségének időszakában és az Európai Unióhoz való csatlakozás után, és véleményt alkot a pozitív és negatív változásokról.*

4.5 A készségekkel és képességekkel kapcsolatos elvárt eredmények

A diák:

- el tud igazodni a történelmi időben és térben,
- képes legyen hasznos információkat, adatokat és bizonyítékokat gyűjteni és kiválasztani a különböző médiából, és kritikusan értékelni azok hitelességét,
- képes legyen hiteles információkkal, adatokkal és bizonyítékokkal alátámasztott következtetések, vélemények, nézetek és értelmezések megfogalmazására,
- legyen képes kritikusan elemezni a történelmi események, jelenségek és folyamatok különböző nézeteit és értelmezéseit,
- képes hatékonyan kifejezni magát különböző módon és a különböző helyzeteknek megfelelően (szóban, írásban, IKT használatával stb.).

4.6 Elvárt eredmények az attitűdök, magatartásformák és szemléletformálás fejlesztése terén

A diák:

- pozitív hozzáállás alakít ki a szlovén, magyar, európai és globális kulturális örökség

védelmének fontosságával kapcsolatban,

- felelősségteljes hozzáállás alakít ki a környezetvédelemmel kapcsolatban,
- olyan világnézetet alakít ki, amely az emberi jogok, az egyenlőség, a demokrácia, valamint a felelős és kritikus állampolgárság tiszteletén alapul,
- fejleszti a különböző vallások, kultúrák és közösségek megértésének és tiszteletben tartásának képességét,
- ismeri a kultúrák közötti párbeszéd és tolerancia, valamint az előítéletek és sztereotípiák leküzdésének fontosságát,
- kialakul az új eszmékre, a sokszínűsége és a multikulturalizmusra való nyitottság,
- kialakul az érzékenység a különböző nézetek és értelmezések iránt, és megérti, hogy miért fordulnak elő ezek,
- fejleszti a párbeszéd kultúráját, a különböző vélemények és nézőpontok tiszteletben tartását,
- képes megalapozottan megvédeni nézeteit és álláspontját.

5 TANTÁRGYKÖZTI KAPCSOLATOK

A tantárgyközi kapcsolat történhet különböző tantárgyakkal, például szlovén, művészettörténet, földrajz, szociológia, filozófia, könyvtári információs ismeretek, informatika... A horizontális, vertikális és kereszttantervi integráció lehetőségeit a tanterv 3. fejezete ismerteti.

A tantárgyközi integráció több szinten is megvalósulhat: a multidiszciplináris integráció közös vagy kapcsolódó témákon keresztül, az interdiszciplináris együttműködés közös témákon és célkitűzéseken keresztül, a transzdiszciplináris együttműködés pedig közös problémahelyzeteken keresztül. A multidiszciplináris és interdiszciplináris kereszttantervi integráció tervezésének segítésére az átfogó témák és az alapvető tartalmak általános céljai és célkitűzései, a transzdiszciplináris integráció esetében pedig a 3. fejezetben meghatározott kulcsfogalmak vagy ötletek szolgálnak. A tantárgyközi integráció formái lehetnek: projektmunka, kirándulás, terepmunka, csoportos tanítás stb.

6 DIDAKTIKAI AJÁNLÁSOK

A történelem kötelező tantárgy a gimnáziumban, amelyet 280 órában tanítanak. A nemzeti és a világtörténelem témái egyenlő arányban képviseltetik magukat.

6.1 Tematikus tervezés és kiválasztás

A tanterv tematikusan épül fel, és olyan kiválasztott kulcsfontosságú történelmi jelenségeket, folyamatokat, kapcsolatokat, eszméket és fogalmakat tárgyal, amelyek előfeltételei az emberiség kulturális vagy civilizációs fejlődésének megértésének. A tanterv minden évfolyamra több átfogó témát tartalmaz, három kötelező és négy választható témát, amelyek közül a tanárok a diákok érdeklődésétől, az órák körülményeitől és szakmai megítélésüktől függően választanak ki egy vagy két átfogó témát. Minden évfolyamon tehát négy-öt átfogó témát tárgyalnak. A tantervben minden egyes átfogó témát konkrétan meghatároznak azáltal, hogy meghatározzák az átfogó téma célkitűzéseit, tartalmát és az adott időszak vagy téma kulcsfogalmait vagy -gondolatait. A tanároknak úgy kell megtervezniük a tanítást, hogy az évente rendelkezésre álló tanítási órák 60-70 százalékát a kötelező átfogó témákra, a fennmaradó 30-40 százalékot pedig a választható átfogó témákra fordítsák. A választható tágabb témák a kötelező témákra épülnek, és azokat mélyítik el. A kötelező és a tágabb témák sorrendje nincs előírva, illetve a tanárok szakmai megítélésére van bízva. A választható tágabb témák megvalósíthatók alternatív órák formájában, például különböző projektek formájában, amelyek lehetnek interdiszciplinárisak is, vagy tanórán kívüli tevékenységek formájában, például kirándulások, terepmunka, múzeumi munka stb. formájában. A tágabb témák tematizálása a tartalomban kellően általános ahhoz, hogy a tanárok szakmai belátása szerint lehessen órákat beosztani a tanórák tervezésekor. Általában a politikatörténet átfogó témái általánosabbak, mint a kultúrtörténet vagy az életmódok története.

6.2 Folyamatcélú tervezés

A tantervet folyamatorientáltan tervezték meg, ami lehetővé teszi, hogy a szélesebb témák tematikus és választható kialakítása mellett aktívabb tanulási módszereket is integráljanak. A tágabb témák célkitűzései kellően általánosak ahhoz, hogy a tanárok a tanórákra való mindennapi felkészülés során részletes és konkrét operatív célokat valósíthassanak meg vagy tervezhessenek. Az átfogó témák célkitűzései az általános célkitűzésekből és a kulcskompetenciákból származnak. Ezek közé tartoznak a történelmi események ismeretére és megértésére vonatkozó célkitűzések (tartalmi célkitűzések), majd a készségeket és kompetenciákat érintő célkitűzések (eljárás célkitűzések) és az attitűdök, magatartásformák és szemléletformálás fejlesztésére vonatkozó célkitűzések. A célok mindhárom csoportja lehetővé teszi az egész életen át tartó ismeretek elsajátítását, és az utolsó két célcsoport olyan ismeretek elsajátítását is lehetővé teszi, amelyek nemcsak a történelemtanításban, hanem más tantárgyakban, a továbbtanulásban és a szakmai életben is hasznosak.

6.3 Az oktatás formái és módszerei

A tanítási formákat és módszereket a tanár önállóan választja ki, a középiskolai történelem tantárgy általános céljainak, a tágabb témák céljainak és a diákok érdeklődésének megfelelően. A különböző tanítási formákat és módszereket úgy kell kialakítani, hogy a tanulók aktív szerepét és a tanár mentori szerepét is erősítsék.

A történelemórák a középiskola felső tagozatán a tartalmi ismeretekre építenek, és fejlesztik a különböző történelmi forrásokkal való munka készségeit. Ennek során a tanulók a történelmi kutatás egyszerű módszereinek használatához szükséges készségeket is elsajátítják.

Ha érzékeny vagy ellentmondásos történelmi témákkal foglalkozunk, javasoljuk, hogy a tanítás során több szempontú történelmi forrásokat használjunk, és a személyes történelmet első kézből származó vagy „egodokumentumok” és különböző élettörténetek (levelek, naplók, önéletrajzok, életrajzok, a tanúságtétel különböző más formái stb.) bevonásával, amelyek a történelem ilyen eseményeinek résztvevőit, tanúit vagy kortársait ábrázolják. Az ilyen feldolgozás célja, hogy az érzékeny és ellentmondásos témákat több különböző szemszögből vagy nézőpontból megvilágítsa, és megállapítsa, hogy miért születtek különböző nézetek és döntések. Egy ilyen megközelítés célja továbbá a pozitív interperszonális hatások összeegyeztetése és kiemelése, valamint az előítéletek, elfogultságok és sztereotípiák megszüntetése a szlovén történelemben, a szomszédos nemzetek történelmében és általában a világtörténelemben. Másrészt az ilyen tanítás célja az emberiség elleni bűnök, a népirtások, a holokauszt és az emberi jogok tömeges megsértésének elítélése is. Az ilyen tanítás fejleszti a tanulók azon képességét is, hogy önállóan döntsenek és hozzanak döntéseket, és kialakítsák saját nézeteiket a történelemről. Azt a képességet is fejleszti, hogy elemezzék a különböző értelmezéseket, megértsék, hogy miért merülnek fel, és kritikusan ítélik meg, hogy melyek a hihetőbbek, figyelembe véve az objektív történelmi tényeket és az érvek érvényességét.

A kiválasztott témák és történelmi példák, valamint az aktív tanulási módszerek segítségével érzékenyíti a résztvevőket azokra az értékekre, amelyek a történelemtanítás és a demokratikus társadalmak pluralista és toleráns megközelítését jellemzik.

A kiválasztott történelmi témákat helyi, regionális, nemzeti vagy európai perspektívából lehet megközelíteni. Egy ilyen feldolgozás során ajánlott a különböző nemzeti és nemzetközi szintű együttműködési és csereprojektekben való részvétel is.

A nemzeti, európai és a világ kulturális örökségével és a kultúrák közötti hatásokkal kapcsolatos témák esetében is ajánlott a felfedezés útján történő tanulás.

A tanórák a kommunikáció különböző formáit is fejlesztik, például a szóbeli és írásbeli kommunikáció különböző formáit, vitatechnikákat stb.

Új források és az IKT felhasználásával különféle tananyagok készíthetők el és mutathatók be. Így a tananyagokat különböző történelmi weboldalak segítségével lehet elkészíteni, a tanórákat online tantermeken keresztül is meg lehet tartani, az ellenőrzés és felmérés során pedig elektronikus portfóliókat használhatók stb.

6.4 Kétnyelvű középiskola

A kétnyelvű középiskola önmagában is sajátosság, mivel az oktatás szlovén és magyar nyelven párhuzamosan zajlik, amely a szlovén iskolarendszer sajátossága. A történelem tantárgy még kiemelkedőbb szerepet játszik, hiszen nemcsak a magyar nemzeti kisebbség tanulóinak nemzettudatát és identitását erősíti és formálja, hanem hozzájárul a többségi nemzettel és más nemzeti közösségekkel való toleranciához és együttéléshez is. A szlovén nemzetiségű diákok megismerkednek a magyar nemzet történelmével, társadalmi és kulturális örökségével.

A történelem tanterv a kétnyelvű középiskolában ugyanazt az általános felépítést és célokat követi, mint az általános történelem tanterv, de a tartalom elosztása és a tárgyalt témák köre a kétnyelvű középiskola célkitűzéseire igazodik. A kétnyelvű középiskola tanterve részletesebben tárgyalja és mutatja be a magyarok történetét, a muravidéki magyar kisebbség történetét, valamint a szlovének és a világtörténelem történetét.

A tanárnak az éves munkatervében figyelembe kell vennie a felsorolt célkitűzéseket, fejlesztenie kell a tervezett kompetenciákat, megfelelő tananyagokat, forrásokat és irodalmat kell választania mindkét nyelven, amelyek hozzájárulnak a kritikai szemlélet, a tolerancia és az együttélés fejlesztéséhez és kialakításához, valamint annak felismeréséhez, hogy a kétnyelvűség (bárhon is legyen az) olyan érték, amelyet ápolni kell, és amelyre építeni érdemes.

6.5 Sajátos nevelési igényű diákok

A sajátos nevelési igényű diákok számára a tanórák adaptálása az egyéni szükségleteik alapján történik, amelyeket a határozatokban rögzítenek.

7 AZ EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE

Az ismereteket a hatályos ellenőrzési és értékelési szabályzatnak megfelelően ellenőrzik és értékelik. A gimnáziumokban a történelemórákon az ismereteket szóban és írásban ellenőrzik, valamint a diákok projektmunkákból származó különböző produktumait is ellenőrizhetik és értékelhetik.

A történelemtanítás során a középiskolák felső tagozatán a tartalmi ismereteket és a történelmi forrásokkal való munkához szükséges készségeket egyenlő arányban vizsgálják és értékelik a következő arányban: 70% tartalmi ismeretek : 30% történelmi forrásokkal való munkához szükséges készségek.

7.1 A tudás felmérésének és értékelésének területei, az elvárt eredmények leírásával kiegészítve

7.1.1 A történelmi események, jelenségek, folyamatok, eszmék, problémák, kapcsolatok, fogalmak ismerete és megértése

A diákok:

- bizonyítják a történelmi események, jelenségek, folyamatok, eszmék, problémák és összefüggések ismeretét és megértését.
- releváns és lényeges információkat és tényeket használnak,
- elsajátítják és használják a történelmi szakkifejezéseket a történelmi események, jelenségek, folyamatok, eszmék, problémák és kapcsolatok megértésének demonstrálására,
- következtetnek a történelmi okokra, kiváltó okokra és következményekre, megmagyarázzák és indokolják ezek történelmi jelentőségét, és különbséget tesznek közöttük,
- bizonyítják a fogalmak megértését, képesek alkalmazni azokat különböző történelmi kontextusokban, és képesek elhelyezni őket a megfelelő történelmi korban, és kritikusan értékelni jelentésüket és korlátaikat a történelmi idő szempontjából,
- következtetéseket vonnak le arra vonatkozóan, hogy a történelmi tér hogyan változott az idők folyamán, és ítéleteket alkotnak a természeti és földrajzi környezetnek a történelmi fejlődésre, illetve a történelmi fejlődésnek a környezetre gyakorolt kölcsönhatásáról.

7.1.2 A történelmi források elemzése, szintézise, értelmezése, érvelése és értékelése

A diákok:

- megbízható és hasznos adatokat gyűjtenek, választanak ki, elemeznek és kritikusan értékelnek különböző vagy több szempontú történelmi forrásokból, megkülönböztetik a lényeges és a nem lényeges információkat,
- önálló következtetéseket, véleményeket, nézeteket és értelmezéseket alkotnak a történelmi eseményekről, jelenségekről, folyamatokról, problémákról és összefüggésekről kiválasztott adatok alapján,
- a következtetéseket, véleményeket, nézeteket és értelmezéseket különböző módokon mutatják

be (szóban, írásban, plakátok, dolgozatok, esszék által stb.).

7.1.3 Projektek

A diákok:

- a projektet logikusan építik fel, amely tartalmaz egy bevezetést, egy fő részt és egy befejezést,
- kiválasztják releváns történelmi forrásokat és szakirodalmat a választott témához,
- a felhasznált történelmi forrásokat és irodalmat megfelelően idézik vagy hivatkoznak rá a lábjegyzetekben vagy az irodalomjegyzékben,
- az idézeteket (idézőjelben) vagy az összefoglalt gondolatokat lábjegyzetekkel vagy hivatkozásokkal látják el,
- a projekt megfelelő bemutatása IKT, plakátok stb. segítségével.

A meghatározott értékelési területek és az elvárt eredmények leírása alapján a tanárok önállóan kidolgozhatják az ismeretek értékelésének kritériumait vagy leíró kritériumait az átfogó témák vagy az alaptárgyak, illetve az egyes tanulói produktumok tekintetében.

A tudást alternatív formák, például autentikus feladatok, portfóliók, vitatechnikák stb. és az értékelés és felmérés egyéb formái révén is lehet tesztelni és értékelni.